

Hanna Suorsa

Kanadansuomalaisten siirtolaisten kokemuksia identiteettistä, sopeutumisesta ja ikääntymisestä

Opinnäytetyö

syksy 2009

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Vanhustyön koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖN TIIVISTELMÄ

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö
Koulutusohjelma: Vanhustyön koulutusohjelma

Tekijä: Hanna Suorsa

Työn nimi: Kanadansuomalaisten siirtolaisten kokemuksia identiteetistä, sopeutumisesta ja ikääntymisestä

Ohjaajat: Kari Jokiranta ja Sirkka-Liisa Palomäki

Vuosi: 2009 Sivumäärä: 50 Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää ikääntyvien kanadansuomalaisten päätöstä jäädä Kanadaan. Valitsin haastatteluihin kaksitoista ikääntyvää siirtolaista, joista yksitoista asui Toronton Suomikodissa. Haastattelut suoritettiin teemahaastatteluin ja analysoin aineistoa sisällönanalyysiä käyttämällä. Tutkimukseni on tehty laadullisella tutkimusmenetelmällä.

Aineistosta nousi esiin Kanadaan lähtemisen motiiveja, työntäviä ja vetäviä ilmiöitä. Suomesta lähdettiin pakon sanelemana, jolloin työntötekijöinä vaikuttivat esimerkiksi asuntopula tai taloudelliset vaikeudet. Kanadassa vetävinä tekijöinä houkuttelivat ystävät ja sukulaiset sekä toivo paremmasta elämästä. Lähtijätyyppejä oli kolme, vastuuntuntoiset, pakenijat ja seikkailijat.

Kanadaan sopeutumista jarrutti heikko englanninkielen taito ja sopeutumista edistivät oman kodin ja työpaikan löytyminen. Sopeutumisen prosessiin kuului omien valintojen pohtimista ja itsetutkiskelua, jonka jälkeen päätös Kanadaan jäämisestä vahvistui.

Haastateltavat kokivat olevansa pohjimmiltaan suomalaisia, mutta olivat sopeutuneet Kanadaan ja tunnistivat itsessään kanadalaisia piirteitä. Kummastakin kulttuurista nousi esille hyviä ja huonoja luonteenomaisuuksia. Ikääntyvät siirtolaiset kokivat suomalaisen yhteisöllisyyden ja Suomikodissa asumisen voimavaraksi. Yhteisöllisyys korostui Kanadassa asuessa läpi elämän ja on tukenut hyvää ikääntymistä.

Asiasanat: siirtolaisuus, sopeutuminen, identiteetti, ikääntyminen

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS ABSTRACT

Faculty: School of Health Care and Social Work
Degree programme: Degree Programme in Elderly Care

Author: Hanna Suorsa

Title of thesis: Experiences of Finnish Canadian immigrants of their identity, adaptation and aging

Supervisors: Kari Jokiranta and Sirkka-Liisa Palomäki

Year: 2009 Number of pages: 50 Number of appendices: 2

The goal of my thesis was to explore the decisions to stay in Canada made by elderly Finnish Canadian immigrants. I chose twelve aging immigrants for my interviews. Eleven of them lived in Toronto Suomi-Koti. I conducted my interviews as theme interviews. My research is qualitative. I analyzed the results by using the content analysis.

Certain motives to move to Canada emerged from the research data: pushing and pulling phenomena. Some immigrants left Finland for example due to lack of housing or financial problems. In Canada friends and relatives were tempting them to move to Canada. There were three different types of categories for the individuals leaving Finland: responsible individuals, escapes and adventurers.

One of the adaptation problems in Canada was caused by poor spoken English skills. Finding a home and a job made adaptation easier. The Adaptation process included thinking of independent choices and self reflection, which facilitated the decision to stay in Canada.

The Finnish immigrants had a strong Finnish identity, but they had adapted to the Canadian way of life and recognized Canadian characteristics in themselves. In both cultures they could observe good and bad characteristics. The aging immigrants regarded the Finnish community spirit and living in Suomi-Koti as a strength. The feeling of community life became very important for Finnish immigrants living in Canada and it has supported their successful aging.

Words: Migration, adaptation, identity, aging

SISÄLTÖ

OPINNÄYTETYÖN TIIVISTELMÄ

THESIS ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	SIIRTOLAISUUS.....	8
2.1	Siirtolaisuuden historiaa	8
2.1.1	Työntö ja veto	9
2.1.2	Siirtolaisuuden motiiveja	10
2.2	Siirtolaisuus toisen maailmansodan jälkeen	11
2.3	Kanadan siirtolaisuus	12
2.3.1	Utopiasiirtolaisuus ja Sointula	13
3	IDENTITEETTI.....	15
3.1	Etninen identiteetti	15
3.1.1	Kulttuuri-identiteetin kehittymisen malli	16
3.2	Suomalaisuus ja identiteetti	17
4	SOPEUTUMINEN	19
4.1	Akkulturaatio.....	19
4.2	Sopeutumista edistäviä tekijöitä	19
4.3	Sopeutumisen ongelmia	20
5	SIIRTOLAISUUS JA IKÄÄNTYMINEN	21
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
6.1	Tutkimusongelma	23
6.2	Tutkimuskysymykset	23
6.3	Metodi ja teemahaastattelu	24
6.4	Aineiston keruu ja litterointi.....	24
6.5	Aineiston analyysi.....	25
7	IKÄÄNTYVIEN KANADANSUOMALAISTEN SIIRTOLAISTEN KOKEMUKSET	26
7.1	Haastateltavien taustatiedot	26
7.1.1	Siviilisäätö, koulutus ja ammatti	26
7.1.2	Lähtöpaikka ja lähtövuosi.....	27
7.1.3	Kenen kanssa lähdettiin.....	27

7.2 Työntäviä ja vetäviä tekijöitä.....	28
7.3 Yhdensuuntainen ajotie	30
7.4 Kulttuurillisen identiteetin muotoutuminen	31
7.4.1 Suomalainen läpi elämän.....	31
7.4.2 Kanadalaisuus	32
7.5 Yhteisöllisyys.....	32
8 SIIRTOLAISTEN KOKEMUSTEN TULKINNALLISET JA KULTTUURISET JÄSENYYKSET	34
8.1 Lähtijätyypit	34
8.2 Sopeutumisen prosessi	36
8.2.1 Shokki	36
8.2.2 Elämä alkaa	37
8.2.3 Itsetutkiskelu	37
8.2.4 Aika on näyttänyt	38
8.4 Kanadansuomalainen identiteetti	40
8.5 Kielitaito.....	43
8.6 Ikääntyminen.....	45
9 POHDINTA	47
9.1 Tutkimuksen hyödyllisyys ja kehittämisideat	48
9.2 Eettisyys ja luotettavuus	48
LÄHTEET	50
 LIITTEET	

Taulukko- ja kuvioluettelo

Taulukko 1. Siirtolaisten lähtövuodet Suomesta	27
Taulukko 2. Kanadaan lähdettiin yksin tai perheenjäsenten kanssa	28
Kuvio 1. Kanadaan lähtemiset motiivit	30
Kuvio 2. Sopeutumiseen vaikuttaneet tekijät.....	40
Kuvio 3. Kulttuurien luonteen ominaisuuksia.....	42

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee siirtolaisuutta ja siihen liittyvää sopeutumisen prosessia, identiteettiä ja vanhenemista Kanadassa. Aineisto koostuu teemahaastatteluista, jotka tein Toronton Suomikodissa. Haastatteluihin osallistui kaksitoista ikääntyvää, joista viisi on miestä ja seitsemän naista. Toronton Suomikodin tarkoituksena on yhteisöllinen asuminen alkuperäisten suomalaisten kesken. Suomikoti tarjoaa vuokra-asumista ja hoivakotimahdollisuuden eläkeikäisille. Toiminnassa heijastetaan suomalaista kulttuuria ja mahdollistetaan palveluiden saaminen suomenkielillä.

Teoriaosuudessa käsittelen yleisesti siirtolaisuutta sekä selvitän tarkemmin kanadansiirtolaisuuden historiaa. Esittelen teoriaa myös siirtolaisuuteen olennaisesti liittyvistä asioista, kuten sopeutuminen ja kulttuurillisen identiteetin kehittyminen. Kanadansiirtolaisuuden yhteyteen olen liittänyt mielenkiintoisen näkökulman myös utopiasiiirtolaisuudesta, jonka kautta on etsitty täydellistä ihanneyhteiskuntaa.

Suurin osa tutkimusjoukosta lähti 1950-luvulla Kanadaan, jolloin Suomesta Kanadaan siirtolaiseksi lähteminen oli yleinen ilmiö. Siirtolaisuus on muuttoliikettä maasta toiseen, jonka yhteydessä puhutaan perinteisesti työntävistä ja vetävistä tekijöistä lähtijöiden motiiveina. Siirtolaisuuden syinä voivat olla esimerkiksi huonot olosuhteet kotimaassa ja kohdemaan tarjoamat paremmat mahdollisuudet.

Esittelen siirtolaisten sopeutumista nelivaiheisena prosessina, joka alkaa vaikeasta maahantulon alkuajasta ja etenee tyytyväisen ikääntymisen vaiheeseen. Siirtolaiset kokevat suomalaisen alkuperän säilyneen läpi elämän ajan, mutta tunnistaavat itsessään myös kanadalaisia piirteitä. Kummastakin kulttuurista tuodaan esille hyviä ja huonoja puolia. Tuloksissa korostuu myös yhteisöllisyyden merkitys elämän varrella sekä Suomikodin merkitys hyvän ikääntymisen tukena. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimii Siirtolaisuusinstituutti Turussa. Tutkimusjohtaja Elli Heikkilä on ollut ohjaajana opinnäytetyön prosessin ajan. Siirtolaisuusinstituutti myönsi työlle apurahan aineiston keräämisen kuluja varten.

2 SIIRTOLAISUUS

Aluksi käsittelen siirtolaisuuden historiaa sekä toisen maailmansodan jälkeistä siirtolaisuutta. Selvitän samassa yhteydessä, millaisia työntäviä ja vetäviä tekijöitä siirtolaisuuteen on perinteisesti kuulunut. Käsittelen myös siirtolaisten motiiveja lähteä toiseen maahan ja tarkastelen nimenomaan Kanadan siirtolaisuutta.

Outi Frisk & Heikki Tulkki (2004, 47) määrittelevät siirtolaisuuden tarkoittavan ihmisten muuttoliikettä maasta toiseen. Se on vaikuttanut eri kulttuurien syntyyn, kehitykseen ja niiden leviämiseen. Kulttuurien välisen viestinnän ja vuorovaikutuksen välityksellä siirtolaisuus on lisännyt maailman eri alueiden kulttuurien moninaisuutta. Siirtolaisuus voi olla pysyvää tai määräaikaista, vapaaehtoista tai pakon sanelemaa. Maasta muuton syynä voi olla joko oman maan huonot olot, kuten kuivuus, nälänhätä, kulkutaudit, työttömyys, liikakansoitus, poliittinen syrjintä tai sota. Näitä kutsutaan työntötekijöiksi. Muuttokohteessa vallitsevat paremmat olot, kuten mahdollisuus parempaan työhön tai koulutukseen, korkeampaan elintasoon tai miellyttävämpään ilmastoon muodostavat niin sanotut vetotekijät, joihin myös kuuluu esimerkiksi rakastetun tai sukulaisten luokse muuttaminen.

2.1 Siirtolaisuuden historiaa

Reino Keron (1997, 13) mukaan Suomesta alkanut valtamerentakainen siirtolaisuus oli 1800-luvulla osa koko Eurooppaa koskettanutta muuttoilmiötä. Vuosina 1866 -1930 Suomesta lähti Pohjois-Amerikkaan noin 350 000 siirtolaista. Ensimmäiset suomalaiset Amerikan-siirtolaiset olivat merimiehiä, joita karkaili 1800-luvun puolivälissä Pohjois-Amerikan vesillä liikkuneista laivoista. Tavallisten suomalaisten piirissä siirtolaisuus alkoi 1860-luvulla.

Suomalaiset amerikansiirtolaiset olivat usein talollisten, torppareiden ja mökkiläisten lapsia, mutta joukossa oli pikku talojen isäntiäkin. Toisinaan siirtolaislaivaan nousi kokonaisia perheitäkin. (Kero 1997, 14.)

Siirtolaiseksi lähtijät olivat yleensä noin 16–25-vuotiaita. Miehiä oli selvästi enemmän kuin naisia ja yhdeksän kymmenestä lähtijästä oli maaseudulta. (Kero 1997, 14.)

Siirtolaiseksi halunneiden oli mahdollista hakeutua naapurimaihin kuten Pohjois-Norjaan, Ruotsiin tai Venäjälle tai sitten voitiin lähteä valtameren taakse Pohjois-Amerikkaan, Etelä-Amerikkaan, Australiaan, Uuteen Seelantiin tai Etelä-Afrikkaan. Käytännössä ratkaisu syntyi kuitenkin lähes itsestään. Yleensä joku sukulainen tai tuttava oli jo ennestään valtamerentakaisissa maissa ja niinpä asiaa sen pitempään miettimättä lähdettiin sinne, mistä tiedettiin löytyvän oman kylän väkeä. Useimpien – noin 350 000:n – päämääräksi tuli näin Pohjois-Amerikka ja siellä Yhdysvallat. Vain vajaa kymmenen prosenttia tästä joukosta kulkeutui Kanadaan. Vasta 1920-luvulla Kanada alkoi kiinnostaa enemmän, koska tuolloin Yhdysvaltain siirtolaiskiintiöt tukkivat suomalaisilta tien ”oikeaan luvattuun maahan” lähes kokonaan. (Kero 1996, 73.)

2.1.1 Työntö ja veto

Pohjois-Amerikkaan lähtemisen selitys löytyy ennen muuta talouselämän kehityksestä. Suomi alkoi teollistua 1800-luvun lopulla. Taloudellinen kasvu nopeutui ja syntyi runsaasti uusia työpaikkoja. Kaikille suomalaisille ei kuitenkaan riittänyt kunnolla palkattua työtä, sillä työmarkkinoille pyrkineiden määrä oli 1800-luvun lopulla ennen näkemättömän suuri. Tämä johtui siitä, että Suomen väkiluku kasvoi erittäin nopeasti. Kun 1800-luku alkoi, suomalaisia oli alle miljoona. Ensimmäisen maailmansodan kynnyksellä saavutettiin jo kolmen miljoonan raja. Väkiluvun kasvu tapahtui nimenomaan maaseudulla. Maaseutuväestö sai toimeentulonsa etupäässä maataloudesta, jonka kasvumahdollisuudet perustuivat lähinnä tuotannon tehostamiseen. Vain harvalla alueella oli enää mahdollista raivata maata, eikä tilojen jakamisestakaan ollut suurta apua. Maaseudulle syntyneen liikaväestön oli siksi hakeuduttava joko kotimaan kaupunkeihin tai lähdettävä siirtolaiseksi. Itä- ja Etelä-Suomessa useimmat valitsivat kotimaan kaupungin. Pohjalaiset valitsivat Amerikan. (Kero 1997, 14.)

Siirtolaisuus oli erityisesti Pohjanmaalle ominainen ilmiö. Tärkein selitys ilmiölle on ehkä se, ettei talouselämän kehitys Pohjanmaalla ollut yhtä suotuisaa kuin muualla Suomessa. (Kero, 1996, 61.) Väestö kasvoi 1800-luvun Pohjanmaalla nopeammin kuin muualla (Kero 1997, 15).

Suomessa oli siis tekijöitä, jotka työnsivät siirtolaisia liikkeelle. Uudessa maailmassa taas oli tekijöitä, jotka vetivät siirtolaisia puoleensa. 1800-luvun loppu oli Pohjois-Amerikan talouselämässä erittäin nopea kasvuvaihe. Sieltä löytyi vielä tässä vaiheessa raivauskelpoista maata. Tämä tiedettiin myös Suomessa. Pohjois-Amerikassa oli myös koskemattomia metsiä ja malmioita, joita ryhdyttiin hyödyntämään. Vain työvoimasta oli pulaa. Tämä taas nosti palkkoja niin, että esimerkiksi amerikkalainen kaivosmies ansaitsi viisi kertaa enemmän kuin suomalainen renki. Yhdysvaltain teollisuus ja teollisuuskaupungit kasvoivat 1800-luvulla erittäin nopeasti. Vuosisadan vaihtuessa Yhdysvallat oli jo maailman johtava teollisuusvaltio. Tässä vaiheessa ”Amerikan veto” ei perustunut enää Lännessä tarjolla olleisiin uudistilojen raivausmahdollisuuksiin, vaan siihen, että Idän kasvavat kaupungit tarjosivat miljoonia uusia työpaikkoja. (Kero 1997, 15.)

Esko Tommolan (1988, 19) mukaan Amerikan imua tai Amerikan tautia kiihdytti tehokas värväystoiminta, jota Suomessakin harjoittivat sekä amerikkalaisen kaivosteollisuuden agentit että laivayhtiöiden edustajat. Ne kävivät siirtolaiskuljetuksista kovaa kilpailua ja lähettivät asiamiehiään kiertelemään Suomen maaseudulle.

2.1.2 Siirtolaisuuden motiiveja

Väkiluvun nopea kasvu oli eräs siirtolaisuuden syy. Yksittäisellä siirtolaiseksi lähtijälläkin oli syynsä, joilla hän perusteli siirtolaislaivaan nousuaan. Hän tarkasteli asioita toisella tavalla kuin tutkija. Siirtolainen ei lähtenyt siksi, että hän tunsu kotimaakuntansa väkiluvun kasvavan liian nopeasti. Todennäköisesti hän ei edes tiennyt, että maakunnan väkiluku oli kasvamassa. Hän saattoi sen sijaan vedota siihen, että kotimökki ei voinut tarjota toimeentuloa koko sille lapsijoukolle, jolla mökkiä oli siunattu. Siirtolainen saattoi myös todistella, miten kunnolla palkattua työtä ei ollut kotimaassa saatavissa. (Kero 1997, 15.)

Siirtolaisten kotikylien papit ja virkamiehet ottivat usein kantaa siihen, miksi siirtolaiset lähtivät. Yleensä oltiin valmiita ymmärtämään siirtolaisten motiiveja, mutta joskus tarkasteltiin siirtolaisuutta myös kielteisessä valossa. Lähdön syy ei silloin ollut ansiotyö vaan rahan himo. Joidenkin arveltiin menneen myös laiskuudesta, seikkailunhalusta, ”häijyä akkaa” pakoon tai jalkavaimojaan karkuun. (Kero 1997, 15.)

Siirtolaisuuden raju kasvu vuosisadan vaihteessa synnytti sellaisia termejä kuin Amerikan tauti ja Amerikan kuume. Motiiveja pidettiin joskus hyvinkin epämääräisinä eikä lähtöä nähty välttämättömänä. Naapurin esimerkki vain tarttui, ja paremman puutteessa lähtöä seliteltiin esimerkiksi sillä, että täytyi päästä Amerikkaan, joka oli vapaa maa ja ihmeitten maa. Yhdysvallat ei ollut siirtolaiseksi aikovan näkökulmasta vain paikka, jossa saattoi ansaita hyvin. Se oli myös ihmemaa, jonne täytyi päästä. (Kero 1997, 16.)

2.2 Siirtolaisuus toisen maailmansodan jälkeen

Jouni Korkiasaaren (1989, 110) mukaan vuonna 1924 siirtolaisuus Pohjois-Amerikkaan putosi jyrkästi Yhdysvalloissa käyttöön otettujen maahanpääsyrjoitusten vuoksi. Suomalaisten kiintiöksi määrättiin alle 500 henkilöä vuosittain. Tämän jälkeen aina lamakauteen asti amerikansiirtolaisuus suuntautui etupäässä Kanadaan. Toinen kanadansiirtolaisuuden kausi oli 1950-luvulla, jolloin myös Yhdysvaltoihin muutto lisääntyi jonkin verran. Tuolloin monet käyttivät Kanadaa välietappina Yhdysvaltoihin pyrkiessään. 1960-luvulta lähtien muuttoliike on ollut kumpaankin maahan melko vähäistä. Kanadaan on sikäläisten tilastojen mukaan muuttanut toisen maailmansodan jälkeen noin 27 000 suomalaista, pääosin vuosina 1950–60. Suomen tilastojen mukaan määrä on ollut huomattavasti pienempi eli noin 19 000. Ero selittyy osaksi sillä, että kaikki eivät ole tulleet maahan suoraan Suomesta. 1980-luvulla muuttaneita on ollut 100–200 vuosittain. Sodan jälkeisen Amerikan-siirtolaisuuden syitä ja muuttajien ominaispiirteitä ei varmuudella tunneta, koska asiaa ei ole tutkittu. Muuttajien on arveltu olleen etupäässä liike-elämän ja teollisuuden edustajia, tutkijoita, stipendiaatteja, tiedotusvälineiden edustajia, yrit-

täjiä, lähetystövirkamiehiä ja varakkaita eläkeläisiä sekä kaikkien edellä mainittujen perheenjäseniä.

Johanna Leinosen (2003, 3) mukaan viime vuosikymmeninä Amerikan-siirtolainen on ollut tyypillisesti 26–30-vuotias, usein hyvin koulutettu nainen, joka on muuttanut Pohjois-Amerikkaan jostain henkilökohtaisesta syystä – rakastumisen, avioitumisen tai itsensä kehittämisen takia. Muutos siirtolaisten profiilissa näyttää tapahtuneen 1950- ja 1960-luvulla. Myös yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat heijastuneet siirtolaisiin: ammatti- ja kielitaidottomille siirtolaisille ei enää ole ollut kysyntää. Toisen maailmansodan jälkeinen Amerikan-siirtolaisuus ei ole enää muistuttanut varhempaa Amerikan-siirtolaisuutta. Varhaisemmalle siirtolaisuudelle tyypilliset taloudelliset tekijät lähtösyinä ovat kadonneet elintasoerojen tasoittuessa Suomen ja Pohjois-Amerikan välillä.

2.3 Kanadan siirtolaisuus

Kanada tarjosi siirtolaisille mykistäviä maisemia, laajoja asumattomia alueita, tiheitä, koskemattomia metsiä sekä kirkasvetisiä, luonnontilassa olevia järviä. Tämä maa halusi siirtolaisia viljelemään maitaan, käyttämään metsiään, louhimaan mineraalejaan ja rakentamaan rautateitään. Se mainosti itseään Suomessa rajusti ”Mahdollisuuksien Maana” tai ”Viimeisenä ja Parhaana läntenä” ja tarjosi ilmaista, hedelmällistä maata. Tästä huolimatta suomalaiset siirtolaiset muuttivat 1800-luvun loppuun asti edelleen mieluummin Yhdysvaltoihin kuin Kanadaan. Vuosisadan vaihteeseen mennessä maata alkoi kuitenkin Yhdysvaltojen puolella olla tarjolla yhä niukemmin ja hinnat alkoivat kohota. Ilmaisia maita etsivien siirtolaisten oli pakko muuttaa yhä pohjoisemmille seuduille ja viimein Kanadaan asti, jossa maata vielä oli tarjolla runsaasti. Monet suomalaiset tarttuivat tilaisuuteen ja möivät jo valmiiksi rakennetut tilansa Minnesotan ja Michiganin alueella Yhdysvalloissa. He muuttivat Kanadaan, jossa saattoivat pienen pääoman turvin aloittaa alusta. 1900-luvun kolmena ensimmäisenä vuosikymmenenä, ennen kuin lamakausi äkkiä keskeytti suomalaisen siirtolaisuuden, lähemmäs 60 000 suomalaista saapui Kanadaan. Kaikki eivät jääneet. Noin neljännes palasi takaisin Suomeen, muut jatkoivat matkaa Yhdysvaltoihin; mutta riittävän monet asettuivat pysyvästi Kana-

daan jotta sinne saattoi kehittyä vakiintuneita suomalaisia yhdyskuntia. (Terveisiä Ruusa-tädiltä 1984, 11.)

Kanadan siirtolaisuus oli voimakkaimmillaan 1920- ja 1950-luvulla. Kanadansuomalaisten määrä huipentui 1960- ja 1970-luvulla. (Korkiasaari 1989, 115.) Emmi Auranen (2002, 26) tutki toisen maailmansodan jälkeistä Kanadan siirtolaisuutta. Hänen mukaansa siirtolaisten keski-ikä oli miehillä 32 vuotta ja naisilla 30 vuotta. Lähtö Kanadaan merkitsi harvoin halua katkaista siteitä Suomeen. Useimmat siirtolaiset halusivat pitää yllä suhteita ja säilyttää yhteyden vanhaan maahan jääneiden sukulaisten ja ystävien kanssa. Oleskelu Kanadassa venyi muutamasta vuodesta koko elämän kestäväksi siirtolaisuudeksi. (Terveisiä Ruusa-tädiltä 1984, 11.)

2.3.1 Utopiasiirtolaisuus ja Sointula

Ihmisiä on aina kiehtonut utopia, "paikka, jota ei ole", maa aavan meren tuolla puolen jossakin, Onnela, Uusi Jerusalem, Paradiso. Siellä eletäisiin vapaina tästä matoisesta maailmasta, rahanhimosta, kansallisista tai uskonnollisista vainoista, ihmisen riistosta ja sorrosta, huonosta elämästä. (The Finnish Utopian Emigration Site.)

Teuvo Peltoniemi (1985, 9.) tarkastelee utopia-sanankaksinaista merkitystä. Utopia merkitsee sekä ihannevaltiota että paikkaa, jota ei ole. Nykysuomen sanakirja puhuu utopiasta haavekuvana, haaveellisena kuvitelmana tai (maailmanparannus)-suunnitelmana. Utopia-ajattelun punainen lanka on inhimillisen täydellisyys tavoittelu. Utopioiden rakentajat eivät pyri kohtuulliseen elintagoon, demokratiaan tai tulonjakoon: he haluavat täydellistä. Utopiaa pidetään usein saavuttamattomana unelmana.

Suomalaisten utopiayrityksistä Sointula oli kiistatta selväpiirteisin ihanneyhteiskunta. Sointula yritti olla mallina muulle maailmalle. Sointulan väkiluku nousi aivan toisiin mittoihin kuin muiden suomalaisten ihanneyhteisöjen. Kaiken kaikkiaan Sointulan matkan teki lähes tuhat henkeä. Tulijoita saapui sekä Suomesta, Kanadasta, Yhdysvalloista että Australiasta. Sointulasta rakennettiin uutta yhteiskuntaa, jossa lähes kaikki olisi eri tavalla kuin ympäröivässä maailmassa. Kirkkoa ei hy-

väksytty, raittiusaate oli vallalla ja miehet ja naiset olivat tasa-arvoisia. (Peltoniemi 1985, 60–62.)

Asiat päätettiin demokraattisesti valitussa johtokunnassa ja yleiskokouksissa. Avioliittoa ja seksuaalimoraalia uudistettiin. Työ jaettiin tasan ja palkkaa maksettiin vain kirjanpitomerkintöinä. Tavaraa sai tarvitseva ilmaiseksi. Asuminen ja ruokailu tapahtuivat yhteisesti. Ainoa myönnytys yhteiskunnalle oli koulu, jossa opetus sujui tavalliseen kanadalaiseen tapaan. Mutta Sointulan talousasiat olivat pahasti kallellaan. Pääomia ei ollut, joten velkaantuminen oli voimakasta. Lisäksi yhteisön suhde ympäröivään maailmaan oli välillä jännittynyt. Varsinkin seksuaalimoraalin uudistusyritykset ja kirkonvastaisuus herättivät kiivasta kritiikkiä sekä suomalaissiirtoilaisten että muiden keskuudessa. Voimakkaita riitoja syntyi myös Sointulan omassa piirissä. Heikko jäsenvalinta toi yhteisöön kapinoitsijoita, jotka huononsivat ilmapiiriä. Sattui dramaattinen vastoinkäyminen, suuri tulipalo. Väki väheni ja lopulta seurasi ihanneyhteiskunnille tyypillinen hajoaminen ja uuden yhteisön perustaminen. (Peltoniemi 1985, 60-62.)

Suomalaisten ihanneyhteisöt ovat siis enimmäkseen osoittautuneet pettymyksiksi. Mutta epäonnistuneinakin ne ovat toteuttaneet utopiyhteisöjen perimmäistä roolia: auttaneet näkemään, mistä on kysymys, mitä on muutettava ja miten siihen voidaan pyrkiä. (The Finnish Utopian Emigration Site.)

3 IDENTITEETTI

Siirtolaisuutta ja sopeutumista tutkittaessa nousee aiheeksi myös siirtolaisen identiteetti ja sen kokeminen. Siirtolaisen näkemys omasta identiteetistä muokkautuu uuteen maahan ja kulttuuriin sopeutumisen prosessissa. Selvitän tässä luvussa näkökulmia identiteettiin ja kulttuurillisuuteen liittyvistä asioista.

Mirja-Tytti Talib ja Päivi Lipponen (2008, 48) määrittelevät identiteetin olevan yleinen ilmaus sille, että käsitellään ihmisen kokemuksia itsestään ja hänen kuulumistaan johonkin yhteisöön tai kulttuuriin. Identiteetti voi olla annettu, saavutettu tai omaksuttu. Annettu identiteetti tarkoittaa, että identiteetin osat ovat ikään kuin pysyviä, eikä niitä voi helposti muuttaa, kuten kansallisuutta tai ammattia. Omaksuttu identiteetti tarkoittaa, että ihminen on omaksunut erilaisia vuorovaikutustyyliä muilta ihmisiltä. Identiteetin on sanottu olevan minän pysyvyyttä ja varmuutta kuvaava tunne ja ennen kaikkea varmuutta siitä, kuka on tai keneksi on kasvamassa. Se on eräänlainen minän kokonaisuus, jonka osia ovat mielikuva itsestä ja minäkäsitys.

3.1 Etninen identiteetti

Henriikka Hoffrèn (2000) on tutkinut Ranskassa asuvia suomalaisia. Hän määrittelee etnisen ryhmän laajemman yhteisön osaksi, jonka jäseniä he itse tai muut pitävät samasta alkuperästä lähteneinä. Jäsenet jakavat tärkeitä yhteisen kulttuurin muotoja ja osallistuvat yhteisiin aktiviteetteihin, missä yhteinen alkuperä ja kulttuuri ovat määrääviä tekijöitä. Etnisen ryhmän määritelmällä on kolme sisältöä: ensinnäkin ryhmä nähdään yhteiskunnassa erilaisena kielen, uskonnon, rodun, alkuperämaan ja sen kulttuurin perusteella, toiseksi ryhmän jäsenet pitävät myös itse itseään erilaisina ja kolmanneksi he osallistuvat erilaisiin toimintoihin, jotka perustuvat heidän yhteiseen alkuperäänsä ja kulttuuriinsa. Lyhyesti sanottuna etnisyys on tietoisuutta omasta kulttuurista.

Etninen identiteetti tarkoittaa yksilön ankkuroitumista tiettyyn etniseen ryhmään. Se saattaa muuttua ihmisen elinaikana, mutta silti se on suhteellisen pysyvä ilmiö. Tähän on syynä se, että etninen kulttuuri välittyy ihmiselle jo perhepiirissä; varhaiskasvatuksen myötä se muovaa ihmisen persoonallisuutta etnisen kulttuurin suuntaisesti. (Leinonen 2003, 8.)

Susanne Österlund-Pötzsch (2003, 233-234) tutki suomenruotsalaisten etnistä identiteettiä Pohjois-Amerikassa. Suomenruotsalaisista jotkut tutkittavat kokivat, että heidän etninen identiteettinsä heijastuu tiettyjen henkilökohtaisten ominaisuuksiensa kautta, toisaalta he kokivat oman identiteettinsä saavan olennaisesti vaikutteita etnisen taustansa kautta. Identiteetti on henkilökohtaisesti rakennettu. Se on luotu kulttuurillisen ja sosiaalisen kehyksen sisällä ja vuorovaikutuksessa oman ryhmän sekä ympäröivän yhteisön kanssa.

3.1.1 Kulttuuri-identiteetin kehittymisen malli

Talib ja Lipponen (2008, 73-74) esittelevät viisivaiheisen kulttuuri-identiteetin kehittymisen mallia. Maahanmuuttajat saattavat oireilla ja reagoida elämäntilanteensa muutokseen monia vuosia. Uuteen maahan ja kulttuuriin muuttaminen aiheuttaa jonkinasteisen kulttuurishokin. Vasta maahan saapunut saattaa kokea kaiken uutena ja mielenkiintoisena. Ensimmäisessä vaiheessa eletään ns. ”kuherruskuukautta”. Mennyt torjutaan mielestä ja halutaan oppia uusi kieli ja uudet tavat. Maahantuloa seuraa kausi, jossa uusi tulokas ihannoii valtakulttuuria. Hän haluaa tulla mahdollisimman pian valtaväestön kaltaiseksi. Sulautumisvaiheen seurauksena yksilön itsetunto heikkenee. Kun tullaan tietoiseksi siitä, ettei muutos tapahdukaan toivotun mukaisesti, alkaa ristiriitavaihe. Tässä vaiheessa huomataan epäkohtia ja omassa kulttuurissa myös hyviä puolia. Oman kulttuuriarvostuksen lisääntymisen myötä yksilön itsetunto vahvistuu. Ristiriitavaiheen jälkeen yleensä seuraa uppoutumis- tai vastustusvaihe, jossa oman kulttuurin merkitys korostuu. Monenlaiset tunteet vaihtelevat. Toisaalta koetaan ylpeyttä omasta kulttuurista ja toisaalta taas häpeää ja syyllisyyttä kotimaassaan vaikeisiin olosuhteisiin jääneiden omaisten tai oman ryhmänsä edustajien vuoksi.

Päästäkseen eteenpäin maahanmuuttajan tulee pystyä tarkastelemaan asioita kriittisesti. Tarvitaan itsetutkiskeluvaihetta. Näiden vaiheiden jälkeen maahanmuuttaja saavuttaa integraatiovaiheen, joka mahdollistaa eheytyneen monikulttuurillisen identiteetin. (Talib & Lipponen 2008, 73–74.)

3.2 Suomalaisuus ja identiteetti

Frisk & Tulkki tarkastelevat suomalaisen identiteetin kehittymistä. Itsenäisyyden saavuttamisen jälkeen Suomi koki sisällissodan, joka johti sisäiseen hajaannukseen aina talvisodan ja jatkosodan yhtenäistävään vaikutukseen asti. Hävityn sodan jälkeen kansallista identiteettiämme, suomalaisten yhtenäisyyttä ja kansallistunnetta vahvistivat sotakorvauksien aiheuttamista taloudellisista rasitteista selviytyminen, Helsingin kesäolympialaiset sekä Armi Kuuselan valitseminen Miss Universumiksi vuonna 1952. (Frisk & Tulkki 2004, 30.)

Aina viime vuosisadan puoliväliin saakka maamme oli maatalousvaltainen yhteiskunta. Ruokatuotanto oli pitkälti omavaraista: työtä tehtiin pääasiassa kotona maata viljellen ja karjaa kasvattaen. Perheen ja suvun merkitys oli voimakas, ja vanhempien asema päätöksenteossa kiistaton, jopa ihmisen aikuisiällä. Perheet olivat suurperheitä, ja samassa taloudessa asui useita sukupolvia. Sosiaaliturvajärjestelmän puuttuessa perhe ja suku muodostivat turvaverkoston. Yhteisön etu oli tärkeämpää kuin yksilön etu. Auktoriteetteja ei yleisesti kyseenalaistettu. Keskinäinen kanssakäyminen oli muodollista ja erilaisia tittleitä ja oppiarvoja korostettiin yleisesti. Kristinuskon arvoperusta määritteli ihmisten elämän arvopohjaa. Suomi oli epätasa-arvoinen luokkayhteiskunta, eikä kaikilla ollut yhdenvertaisia mahdollisuuksia koulutukseen. 1900-luvun jälkipuoliskolla suomalainen yhteiskunta muuttui nopeasti. Teollistumiskehitys aiheutti maasta- ja maassamuuttoa. Monet muuttivat paremman elämän toivossa teollisuuskeskusten läheisyyteen. Aiheutui maaltapako ja maatilat alkoivat autioitua. Teollisuuskeskuksiin syntyi suuri yksineläjien ryhmä. Tämän seurauksena perinteiset perhearvot menettivät vähitellen merkitystään. Ihanneperheeksi muodostui niin sanottu ydinperhe, johon kuuluvat äiti, isä ja lapset. Yhteisön edun syrjäytti yksilön etu. (Frisk & Tulkki 2004, 32.)

Kristinuskoon elämää ohjaavana tekijänä suhtauduttiin entistä varautuneemmin ja perinteisiä auktoriteetteja kyseenalaistettiin voimakkaasti. Työnteolla on perinteisesti ollut suomalaisessa kulttuurissa keskeinen merkitys. Tämä on perua luterilaisesta arvopohjastamme, jossa työntekoa on pidetty hyveenä. Työn merkitys on 1900-luvulta lähtien entisestään korostunut, ja suuri osa ihmisen arvosta määritellään nykyään hänen työnsä ja saavutustensa kautta. Suomalaisuudesta on tullut voimakkaasti kilpailua tukeva ja siihen kannustava kulttuuri. Suomalaista kulttuuria pidetään kansainvälisesti melko vapaamielisenä. Kansainvälisissä yhteyksissä suomalaisia pidetään suorina, rehellisinä, luotettavina ja pidättyvinä. (Frisk & Tulki 2004, 32.)

Leinosen (2003, 11) tutkimuksessa siirtolaisnaisilla vaikutti olevan vahva suomalainen identiteetti, mikä kuvastuu kulttuuriperinnön säilyttämisen tärkeytenä. He eivät kuitenkaan yleensä haikailleet takaisin Suomeen, vaan olivat tyytyväisiä muuttamispäätökseensä.

Kankaanpää (2006, 26) tutki suomalaisten identiteettiä Australiassa. Hän selvitti muun muassa, mitä asioita haastateltavat pitivät tärkeimpinä suomalaisen identiteetin kannalta. Tärkeimpinä asioina suomalaisuudessa pidettiin muun muassa suomen kieltä, sovituisissa tapaamisissa ajoissa olemista, velkojen ajallaan maksua, musiikkia ja ruokaa.

Korkiasaari (2005, 19) puhuu artikkelissaan moninkertaisista identiteeteistä. Korkiasaari toteaa, että ei ole takuuta siitä, jos henkilö joka valitsee ”amerikkalainen” vastaukseksi kysymykseen etnisyydestä, hän ei valitsisi täysin eri vaihtoehtoa josain toisessa tutkimuksessa. Henkilö voi sanoa, että hän on amerikkalainen, mutta kun hän vierailee amerikansuomalaisilla isovanhemmilla, hän sanoo olevansa suomalainen.

Lehtinen ja Rainio (2001, 33) haastattelivat ikääntyviä suomalaisia siirtolaisia Kanadassa. Ikääntyneet tutkittavat kokivat itsensä erittäin suomalaisiksi ja he määrittelivät itsensä suomalaisiksi Kanadan kansalaisiksi.

4 SOPEUTUMINEN

Siirtolaisten sopeutuminen uuteen maahan on yksi olennaisista asioista siirtolaisuudesta puhuttaessa. Selvitän ensin akkulturaation käsitettä, jota käytetään usein, kun tarkastelun kohteena ovat maahanmuuttajat. Tämän jälkeen käsittelen sopeutumista siirtolaisen ja maahanmuuttajan näkökulmasta.

4.1 Akkulturaatio

Hoffren (2000) toteaa tutkimuksessaan akkulturaation olevan keskeinen käsite tarkasteltaessa siirtolaisia uudessa elinympäristössä. Siirtolaisuus merkitsee yksilölle toimintaympäristön rajua muutosta. Hänen on opittava sopeuttamaan elämänsä uusien rakenteiden ja rajoitusten puutteisiin. Tätä ei ole helppo toteuttaa kotimaasta tuoduin eväin, vaan uutta joutuu opettelemaan pitkään ennen kuin hallitsee uuden elämäntilanteen. Tätä prosessia kutsutaan akkulturaatioksi. Käytännössä akkulturaatio tarkoittaa yleensä maahanmuuttajien vähittäistä sopeutumista valtakulttuuriin.

4.2 Sopeutumista edistäviä tekijöitä

Sopeutumisen kannalta tärkeitä ovat positiiviset tunteet ja tyytyväisyys uutta asuinmaata kohtaan, tunne siihen kuulumisesta sekä positiiviset ihmissuhteet valtakulttuurin edustajien kanssa. Jos siirtolainen löytää hyviä puolia uudesta kotimaastaan ja elämästään siellä, eikä harkitse paluuta vanhaan kotimaahansa, on hän hyvin sopeutunut. Itsearvostus ja etninen ylpeys ovat tärkeitä tekijöitä sopeutumisprosessissa. (Leinonen 2003, 9.)

Kulttuuritietoisuus molemmista kulttuureista, molempien ryhmien toimintaan osallistuminen ja varauksettomasti oman etnisyyden hyväksyminen voi edistää sopeutumista. Kulttuuriperintö on tärkeä, mutta niin on osallistuminen valtakulttuurin toimintoihinkin. (Leinonen 2003, 9.)

Lehtinen ja Rainio (2001, 32-33) kertoivat sopeutumista helpottavan muiden suomalaisten ja ikätovereiden seura sekä työelämään kiinni pääseminen. Sopeutuminen oli ollut myös hyvin yksilöllinen prosessi. Yleensä sopeutuminen oli tapahtunut vähitellen.

Virtanen, Pilli & Kostiainen (1986, 18) käsittelevät siirtolaisten sopeutumista ja integroitumista Yhdysvaltoihin ja Kanadaan. Teoksessa sopeutumista edistävinä tekijöinä käsiteltiin mm. järjestöjä sekä niihin liittyviä erilaisia toimintoja. Järjestötoiminnalla saattoi olla periaatteessa kahdenlainen vaikutus sulautumisen kannalta: toisaalta niiden puitteissa oli mahdollista harrastaa omaa kulttuuria ja kehittää sen perinteitä, jolloin siirtolainen helposti umpioitui ja eristäytyi muusta yhteiskunnasta vain oman kansallisuutensa piiriin. Toisaalta oli mahdollista, että järjestötoiminnan kautta pystyttiin asettumaan ”omalle paikalleen” uudessa yhteiskunnassa ja ehkä järjestöjen kautta saatiin yhteyksiä muidenkin kansallisuuksien edustajiin.

4.3 Sopeutumisen ongelmia

Sopeutumisongelmat ovat yleensä ohimeneviä, normaaliin sopeutumisprosessiin liittyviä ilmiöitä. Jokainen siirtolainen kokee välillä kuulumattomuuden tunteita. Välillä siirtolainen kohtaa helppoja, välillä vaikeita vuosia. Sopeutumista hankaloittaa siirtolaisen etnisen lojaliteetin suuntautuminen yksinomaan suomalaisen kulttuurin suuntaan (Leinonen 2003, 9).

Yleensä kun siirtolainen tuli Pohjois-Amerikkaan, suunniteltiin paluuta Suomeen vuoden, kolmen vuoden, ehkä pitemmänkin ajan kuluttua. Tarkoituksena oli vain hankkia sopiva pääoma vaikkapa maatalan hankkimista varten vanhassa maassa. Tosiasia kuitenkin on, että noin neljännes suomalaisista siirtolaisista palasi pysyvästi takaisin Suomeen. Ehkä osalla palaajista oli paluun syynä yleinen sopeutumattomuus uuteen yhteiskuntaan, heikko menestys ja se, että Amerikka ei ollutkaan sellainen kultakaivos kuin oli odotettu. Myös kielen omaksumattomuus asettaa esteitä sulautumiselle uuteen yhteiskuntaan. (Virtanen, Pilli & Kostiainen 1986, 40.)

5 SIIRTOLAISUUS JA IKÄÄNTYMINEN

Seuraavaksi pohdin siirtolaisuutta ikääntyneen ihmisen näkökulmasta ja esittelen aiheesta tehtyjä tutkimuksia. Suoritin kolmen kuukauden kansainvälisen työharjoittelua Toronton Suomi-kodissa keväällä 2008. Tämän kautta sain mahdollisuuden tavata ikääntyneitä suomalaisia siirtolaisia ja tutustua Suomi-kodin toimintaan. Harjoittelukokemuksen myötä minulla heräsi kiinnostus tutkia ikääntyvien siirtolaisten kokemuksia sopeutumisesta Kanadaan. Koen siirtolaisuuteen ja ikääntymiseen liittyvät tutkimukset tärkeinä. Siirtolaisvanhuksilla on tutkimusten ja kokemusieni mukaan selkeästi erilaisia tarpeita sekä erilaiset lähtökohdat kuin alkuperäisessä kotimaassaan ikääntyvillä ihmisillä. Uskon, että tutkimusten avulla voidaan paremmin vastata ikääntyvien siirtolaisten yksilöllisiin tarpeisiin ja ylläpitää sekä edistää heidän toimintakykyään. Tutkimuksia kyseisestä aiheesta on tehty jonkin verran, mutta suurten ikäluokkien ikääntymistä ajatellen tutkimuksia on tarpeellista tehdä enemmän.

Leinosen tutkimuksessa suomalaisnaisille, jotka olivat avioituneet Pohjois-Amerikassa, ikä toi joillekin mukanaan halun palata Suomeen ja tulla haudatuksi Suomen multiin. Yleinen toivomus oli myös siitä, että Suomessa voitaisiin joskus, varsinkin eläkkeellä, viettää osa vuodesta, useimmiten kesäkuukaudet. (Leinonen 2003, 10.)

Sirkka-Liisa Ekman (2005, 18) on tutkinut maahanmuuttajavanhuksia Ruotsissa. Tutkimus osoitti mm dementoivien sairauksien tuovan kielellisiä ongelmia ikäännyttäessä. Myös Lehtinen ja Rainio (2001, 38) totesivat, että opittu vieras kieli unohtuu ikääntymisen myötä. Tämän vuoksi he pitivät tärkeänä tutkimustuloksena, että työntekijät osaavat siirtolaisen äidinkieltä.

Ruotsissa on hyvin vahvasti asetettu päämääräksi maahanmuuttajien integrointi yhteiskuntaan. Sirkka-Liisa Ekman on ollut mukana perustamassa ikääntyneille ruotsinsuomalaisille Suomikotia. Suomikotien ideologiana ovat kaksikielisyys kaikessa toiminnassa sekä saman kulttuuritaustan omaavat ja hyvin koulutetut hoita-

jat. Ekmanin mielestä tällainen hoitokoti on jokaisen ikääntyneen perusoikeus riippumatta siitä, missä maassa hän asuu tai mikä sairaus hänellä on. (Ekman 2005, 20.)

Hall (2008, 32) on tutkinut Espanjan englantilaisia ikääntyneitä siirtolaisia. Hall nostaa esille päällimmäisiä ongelmia, joita brittivanhukset kohtaavat asuessaan Espanjassa. Suurimpana asiana Hallin mukaan vanhukset tarvitsevat enemmän sosiaalista apua sekä terveydentilan laskiessa enemmän hoivapalveluja. Taloudelliset ongelmat esiintyvät usein tässä yhteydessä hoivan saamiseksi. Brittivanhusten on usein hankala ymmärtää Espanjan byrokratiaa, esimerkiksi mitä tukea heillä on mahdollisuus saada sekä oikeuksia sosiaali- ja terveystalouteihin. Useimmat brittivanhuksista tunsivat yksinäisyyttä ja eristyneisyyttä, erityisesti yksin asuvat sekä lesket. Brittivanhuksia lähetettiin joskus takaisin Englantiin taloudellisten tai fyysisten ongelmien vuoksi.

Lehtisen & Rainion (2001) tutkimus osoitti sopeutumisen olleen yksilöllinen prosessi ja suomalaiset olivat integroituneet Kanadaan. Suomalaisuuden merkitys vahvistui ikääntyessä ja oma etninen tausta koettiin tärkeäksi. Suomen kieli haluttiin säilyttää, vaikkakin siihen oli ajan myötä otettu vaikutteita valtakielestä. Asuin- ympäristöllä todettiin myös olevan vaikutusta edellä mainittuihin asioihin.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksen toteuttamisen luvun tarkoituksena on esitellä, kuinka opinnäytetyöni prosessi eteni pääpiirteittäin. Opinnäytetyöni pohjautui tiettyyn tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin. Valitsin tutkimusongelman pohjalta laadullisen tutkimuksen, koska tutkimuksen tarkoituksena oli saada selvitettyä ikääntyvien ihmisten omaelämäkerrallisia kokemuksia aiheesta. Laadullinen tutkimusmenetelmä on suositeltavaa, kun välineenä käytetään ihmisten omia kokemuksia ja haastatteluja.

6.1 Tutkimusongelma

Hirsjärvi ja Hurme (2008, 13) pohtivat aloittelevan tutkijan näkökulmaa tutkimuksen tekemiselle. Heidän mukaansa lähtökohtia ovat tutkimusongelma tai tutkijaa askarruttavat kysymykset. Tutkimusongelmaa ei useinkaan tarjota opiskelijalle valmiina, eikä ole olemassa mitään reseptikokoelmaa, jonka mukaan voisi edetä. Kuitenkin tutkimuksen alkuvaiheessa on olemassa jokin kiinnostuksen alue, johon tutkimuksen toivotaan suuntautuvan. Aihealue on syntynyt käytännön kokemuksista, asiantuntijoilta saatujen vihjeiden tai kirjallisuuden pohjalta.

Oma kiinnostukseni siirtolaisuusaiheeseen heräsi kansainvälisen työharjoittelun pohjalta Toronton Suomikodissa. Aiheeseen perehtyessä teorian ja aiempien tutkimuksien pohjalta, tarkemmat tutkimuskysymykset täsmentyivät. Sain aiheeseen tarkennusta myös vanhustyön koulutusohjelman myötä. Halusin tutkia nimenomaan ikääntyviä siirtolaisia ja heidän kokemuksiaan sopeutumisesta ja identiteetistä.

6.2 Tutkimuskysymykset

Halusin selvittää opinnäytetyössäni, miksi siirtolaiseksi lähteneet suomalaiset ovat päättäneet jäädä pysyvästi Kanadaan. Mikä on auttanut sopeutumisessa vierasmaahan ja mitkä tekijät ovat saaneet aikaan päätöksen jäädä Kanadaan?

Mikä on mahdollisesti jarruttanut sopeutumista ja millaiseksi siirtolaiset kokevat oman identiteettinsä? Yhteistyökumppanina opinnäytetyössäni toimii Turun Siirtolaisuusinstituutin tutkimusjohtaja Elli Heikkilä.

Tutkimuksen pääkysymys

- Miksi iäkkäät suomalaiset siirtolaiset ovat päättäneet jäädä pysyvästi Kanadaan?

Tutkimuksen alakysymykset

- Mikä on auttanut sopeutumisessa Kanadaan ja mikä sitä on jarruttanut?
- Millaiseksi oma identiteetti on muodostunut?

6.3 Metodi ja teemahaastattelu

Tutkimuksen metodina käytin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Laadullisen tutkimusmenetelmän lähtökohtaa perustellaan todellisen elämän kuvaamisena. Kohdetta halutaan tutkia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 11.)

Aineiston keruun menetelmänä käytin teemahaastattelua (liite 1). Minua kiinnostivat tietyt lähtökohdat tutkimusongelman kautta. Sen vuoksi halusin käyttää teemoja jo haastatteluvaiheessa. Teemahaastattelun avulla voi saada täsmällisempää tietoa haluamiinsa asioihin ja sen avulla ajattelin saavani tarkempia vastauksia tutkimusongelman kysymyksiin. Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan (Hirsjärvi & Hurme 2008 , 47-48).

6.4 Aineiston keruu ja litterointi

Otin yhteyttä Toronton Suomi-kodin asukkaisiin kirjeellä (liite 2). Kirjeessäni Suomi-kotiin pyysin kymmentä haastateltavaa osallistumaan tutkimukseeni. Ilmoitin Suomi-kotiin valitsevani haastateltavat ilmoittautumisjärjestyksessä. Suomi-kotiin mennessäni haastateltavia ei kuitenkaan ollut ilmoittautunut kuin kaksi. Kuukau-

den aikana sain joustavasti lisää ilmoittautumisia ja haastattelin kahtatoista Suomekodin asukasta.

Nauhoitin haastattelut tutkittavien luvalla ja nauhuri ei vaikuttanut häiritsevän keskustelun kulkua. Kanadasta palattuani suoritin aineiston litteroinnin, eli haastattelujen tuottamisen tekstiksi. Aineiston käsittely on helpompaa litteroinnin tekemisen jälkeen. Minulla oli käytössä purkulaite, jonka avulla pystyin säätelemään kirjoittamisnopeutta.

6.5 Aineiston analyysi

Aineiston käsittelytavaksi päätin valita sisällön analyysin. Se on melko yleinen menetelmä laadullisessa tutkimuksessa. Kävin aineistoa läpi etsimällä tiettyjä teemoja, jotka nousivat aineistosta. Valmis teemahaastattelu vaikutti myös osaltaan teemojen muodostumiseen. Aineiston analyysin yhteydessä paneuduin opinnäytetyön teoriaosuuteen ja sen kautta pohdin teorian yhteyksiä aineistoon. Tuomi & Sarajärvi puhuvat aineistolähtöisen analyysin pyrkivän luomaan tutkimusaineistosta teoreettisen kokonaisuuden. Se tarkoittaa, että tutkimuksessa on tiettyjä teoreettisia kytkentöjä, jotka eivät pohjaudu suoraan teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97 – 98.)

7 IKÄÄNTYVIEN KANADANSUOMALAISTEN SIIRTOLAISTEN KOKEMUKSET

Seuraavaksi esittelen haastattelujen aineistosta nousseita keskeisiä teemoja, joita ovat tässä yhteydessä lähtemisen motiivit (työntävät ja vetävät tekijät) ja kulttuurillisen identiteetin muotoutuminen. Identiteetin muotoutumisen yhteydessä esittelen kanadalaistumista ja suomalaisten juurien säilyttämistä. Ennen tulosten esittelyä selvitän opinnäytetyöhön osallistuneiden haastateltavien taustatietoja.

7.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastattelin opinnäytetyötäni varten kahtatoista Torontossa asuvaa ikääntyvää kanadansuomalaista siirtolaista. Yksitoista haastateltavista asui Toronton Suomikodissa ja yksi haastateltava asui omassa talossa Torontossa. Tästä joukosta kahdeksan asui itsenäisesti tai puolison kanssa Suomikodin vuokra-asunnossa. Kolme haastateltavaa asui Suomikodin hoivakodissa. Haastateltavista oli seitsemän naista ja viisi miestä. Tutkittavien ikäjakauma on 64 – 96 vuotta ja haastateltavien keski-ikä on 82.

7.1.1 Siviilisäätty, koulutus ja ammatti

Haastateltavista yhdeksän oli leskiä, kaksi oli eronnut ja kaksi heistä oli naimisissa. Neljä haastateltavaa oli käynyt kansakoulun, kaksi heistä oli suorittanut sekä kansakoulun että jatkokoulun, yksi oli opiskellut kansakoulun lisäksi liikeapulaiskoulun ja konekirjoituskoulun, yksi haastateltavista oli opiskellut mainontaa Suomessa ja sisustusta Torontossa, yksi haastateltava oli ylioppilas, yksi suoritti keskikoulun sekä kauppaopiston, yksi tutkittavista oli sekä Suomessa että Kanadassa opiskellut lääkäri.

Haastateltavien ammatit Kanadassa olivat konekirjoittaja, lääkäri, kartanpiirtäjä, hammaslääkärin vastaanottoapulainen, merimies ja kirvesmies (karpinteri), mainosalan työntekijä, kondiittori, leipomotyöntekijä, siivooja, radio- ja televisioalan työntekijä, metsäalan työntekijä ja kotiäiti.

7.1.2 Lähtöpaikka ja lähtövuosi

Haastateltavat lähtivät eripuolilta Suomea, yksi lähti Kärkölän pitäjältä Hollolasta, kolme Helsingistä, yksi Alahärmästä, kaksi Turusta, kolme Tampereelta, yksi Viipurin maalaiskunnasta ja yksi Lapualta.

Suurin osa tästä joukosta oli lähtenyt toisen suuren siirtolaisuuden aikaan Suomesta eli 1950-luvulla. Taulukossa 1 kuvataan siirtolaisten lähtövuosia. Taulukon perusteella voi havaita, että tästä tutkimusjoukosta suurin osa lähti vuosina 1951 ja 1952. Yksi haastateltavista lähti merimieheksi kiertämään maailmaa ja asettui Kanadaan vasta myöhemmällä iällä. Yksi tutkittava asui ensin Englannissa vuoden, josta lähti Kanadaan sekä yksi haastateltava asui ensin Ruotsissa hetken aikaa.

Taulukko 1. Siirtolaisten lähtövuodet Suomesta

Lähtövuosi	1937	1951	1952	1955	1957	1958	1966	1972
Henkilömäärä	1	3	2	1	1	2	1	1

7.1.3 Kenen kanssa lähdettiin

Taulukko 2 kuvaa sitä, kenen kanssa Suomesta on lähdetty matkaan. Haastateltavat lähtivät enimmäkseen yksin tai puolison ja lasten kanssa. Yksin lähteneistä kahden perhe tuli myöhemmin perässä ja yhden perhe oli mennyt jo edeltä. Lähtijät olivat suurimmaksi osaksi perheellisiä. Vain yksi haastateltava avioitui Kanadassa muun maalaisen kuin suomalaisen kanssa.

Taulukko 2. Kanadaan lähdettiin yksin tai perheenjäsenten kanssa

Kenen kanssa lähdettiin	Yksin	Aviopuolison kanssa	Veljen kanssa	Puolison ja lasten kanssa
Henkilömäärä	5	1	1	5

7.2 Työntäviä ja vetäviä tekijöitä

Jokaisella siirtolaisella on ollut vetäviä ja työntäviä syitä Kanadaan lähtemisen taustalla. Selvitän motiiveja ensin sanallisesti aloittaen työntävistä tekijöistä edeten vetäviin tekijöihin. Kuvioon 1 olen koonnut lähtemisen motiiveja selkeästi esitettyinä. Kuvio koostuu melko tasaisesti kummistakin tekijöistä.

Haastateltavilla on ollut usein lähtemisen taustalla kumpiakin motiiveja. Heillä on ollut jokin pakottava syy Suomesta lähtemiseen ja samaan aikaan lähtemiseen houkuttelevia asioita Kanadassa.

Ulkomaille lähdettiin opettelemaan kielitaitoa kun Suomessa vaadittiin työpaikkaan hyvää englannin kielen taitoa. Yksi haastateltavista halusi pois Suomesta ankean ilmaston vuoksi. Vaikka Torontossa on myös kylmät talvet, siellä on kuitenkin lämpimämmät ja pidemmät kesät kuin Suomessa. Ilmasto on siis työntävä ja samalla vetävä tekijä.

Minä lähdin kieltä opetteleen. Kolmekytähdeksän alko sota Suomessa. Ja minä olin sit silloin semmosessa öljykomppaniassa toimistotyössä ja siellä vaadittiin siihen aikaan englanninkieli. Ja sitte kävi niin että nämä kaks öljykomppaniaa yhty toisiinsa niin tuota jollakin lailla mä olisin saanu alemman palkan koska mulla ei ollu englanninkieltä. Mä lähdin sit opetteleen sitä. Enkä koskaan palannu sinne takasi. (Nainen, 96)

Oikeestaan ei ollu muuta syytä mut mä koin Suomen talven niin ankeeks ja pimeeks, mä ajattelin että ois kiva nähdä minkälaista ois muualla asua. (Nainen, 64)

Haastateltavat kertovat viisikymmentäluvun Helsingissä vallinneen asuntopulan vaikuttaneen lähtemiseen. Muina työntävinä tekijöinä haastateltavat tuovat esille

taloudellisia vaikeuksia. Kanadasta lähdettiin etsimään parempaa toimeentuloa ja hyvän elämän mahdollisuuksia.

Koitettiin saada niin asunto ja sillo oli, viiskyt luvulla oli vaikea saada. Ne sano että tulkaa takas ku on kolme lasta, niin sitä varten me sitte tultiin tänne. (Nainen, 85)

Joidenkin haastateltavien lähtemiseen olivat myös poliittiset pelot päällimmäisenä syynä. Haastateltavat eivät halua näitä syitä sen kummemmin avata, mutta mainitsevat niitä työntäviksi tekijöiksi Suomesta. Eräs haastateltava kuvasi lähtemisen syytä henkilökohtaiseksi ja kokee syyn ratkenneen itsestään Kanadaan muuttamisella.

Täällä oli toisiaki jotka oli karkuun lähteny kommunistia niin. Sitte oli hyvin järjestetty se juttu että tuota ei meil ollu enää mitää. Perhe tuli sitte vasta kesällä, kyllä se oli touhua. Sitte kesti vissiin kymmenen vuotta ennen ku mä menin Suomessa käymään. (Mies, 92)

Mulla oli ihan henkilökohtainen syy, et ei mitenkään työn puolest, mul oli hyvä työ ja kaikkee.. mul ei ollu muuta ku se, että mä pääsen pois nyt Suomesta, tällä hetkellä mä halusin pois. (Nainen, 85)

Suomesta lähdettiin myös pelkästä seikkailunhalusta ja kokemuksen vuoksi. Taustalla ei aina ollut pakottavaa lähdön syytä. Näitä seikkailijoiden syitä voidaan kutsua vetäviksi tekijöiksi.

Me mentiin Ruotsiin ensin, mutta me ei siellä viihdytty ja mun mieheni sano että hän haluaa Kanadaan ja niin me tultiin viiskymmentyks vuonna. (Nainen, 82)

Muuttokohteen valintaan vaikuttivat usein Kanadassa olevat ystävät, sukulaiset ja tuttavat. Lähteminen oli helpompaa, kun kohdemaassa oli jo valmiiksi sukulaisia. Nämä Kanadassa olevat valmiit kontaktit houkuttelivat myös vetävinä syinä lähtemään.

Mun miehen täti asui Detroitissa. Ja hän tunsii täällä pariskunnan ja ku me sitte kirjotettiin, että me tullaan niin hän anto osoitteen. Me tultiin Halifaxiin ja sitte junalla sieltä tänne nii. (Nainen, 76)

Mun piti aluks mennä Amerikkaan, ne tiukensi sillon Amerikkaan sitä, määräyksiä kuka pääsee sinne. Ja sitte mä tapasin yhden tuttavan

tyttären joka asu täällä Torontossa, sano et tuu Kanadaan, sinne on helppo päästä ja se oliki sit , tulin niinku hänen luokse. (Nainen, 64)

Mun mies aina halus kättelemään kun laivat lähti ja laivat tuli. Ja kuule sitte mun täti assui täällä, Torontossa, niin mä sitte hänelle kirjottelin ja kyselin että oisko mahdollista että me voitais tulla tänne ja hän sitte otti meijät vastaan. (Nainen, 82)

Kanadasta etsittiin parempaa toimeentuloa ja työtä. Haastateltavat kertovat löytäneensä mieluisia työpaikkoja Kanadasta. Yksi haastateltavista ei meinannut kuitenkaan päästä elämän alkuun työpaikan löytymisen kautta. Hän kuvailee alkuvaikeuksia pitkäksi prosessiksi ja kuin olisi pystyseinää koettanut kiivetä kahdenkymmenen vuoden ajan.

Ne tuli narraamaan mua tänne ku ne oli mun parmentissa ja mun vaimo tuli, se tota sanos et mikset sä lähde mukaan et siel on kuulemma viidentoist vuoden työ ainakin. (Mies, 91)

Työntävät tekijät	Vetävät tekijät
asuntopula	ystävät, sukulaiset ja tuttavat
taloudelliset vaikeudet	toivo paremmasta elämästä
poliittiset pelot	kielitaidon opettelu
henkilökohtainen syy	kokemukset
suomen ilmasto	ilmasto

Kuvio 1. Kanadaan lähtemiset motiivit

7.3 Yhdensuuntainen ajotie

Suuri osa haastateltavista ajatteli Suomesta lähtiessään muuttavansa Kanadaan pysyvästi. Aikomuksena oli pysyvä elämänmuutos. Muutama henkilö oli arvellut viipyvänsä tietyn aikaa Kanadassa opettelemassa kieltä ja haalimassa kokemuk-

sia. Nämä haastateltavat jäivät kuitenkin vuosi toisensa jälkeen Kanadaan ja sopeutuivat sinne asumaan.

No mulla oli semmonen, että ku kerran piti lähtee niin se oli yhden-suuntanen ajotie. (Mies, 81)

Loppuelämän, niin ison muutoksen ei tee ku kerran. (Mies, 80)

Se oli menolippu, joo. (Mies, 83)

Noo, minä ajattelin vaan että minä nyt katon miten tää on ja mul oli jonku verran englantii minä ajattelin et mä voin palata kotia koska vaan. Mutta sitte ku täälläki tottui niin jollaki lailla vuosi toisensa jälkeen, eikä sitä sitte tullu lähdettyä takasi. (Nainen, 96)

7.4 Kulttuurillisen identiteetin muotoutuminen

Kanadan suomalaiset kokevat olevansa pohjimmiltaan suomalaisia, mutta tuntevat myös kanadalaistuneensa elämän varrella. He ovat liittäneet suomalaisen kulttuurin tapoja elämäänsä Kanadassa. Halu asua Suomikodissa ikäännyttäessä kertoo suomalaisten hakevan turvaa omaan elämäänsä. Suomikodin ideana on tukea suomalaista kulttuuria ja se heijastuu kaikkeen toimintaan.

7.4.1 Suomalainen läpi elämän

Haastateltavat kokevat suomalaisuuden olleen aina suurena osana ja vahvuutena heidän elämässään. He ovat sopeutuneet hyvin Kanadaan, mutta toisaalta suomalaisuus on säilynyt vahvasti heidän elämässään. Haastateltavat löytävät hyviä ja huonoja puolia kummastakin kulttuurista. Suomalaisuus on säilynyt rikkautena läpi elämän Kanadassa asuessa. Toisaalta he kokevat suomalaisuudessa myös huonoja piirteitä kuten kateuden. Kaikki ikääntyneet kokevat olevansa pohjimmiltaan suomalaisia.

No joo, Suomi on synnyinmaa ja Kanada kotimaa. (Mies, 81)

No suomalainen on aina ollu tietysti mulla lähempänä, kun mä olen siellä syntyny ja kasvanu. (Nainen, 85)

Me ollaan Kanadan kansalaisia, mutta me ollaan molemmat suomalaisia, niinku siinä mielessä että, et vaik me ollaan kansalaisia mutta me katsotaan silti että Suomi on, se on meidän juuri et se pysyy. (Nainen, 76)

Mä oon suomalainen Kanadassa. (Mies, 80)

7.4.2 Kanadalaisuus

Haastateltavat tunnistavat itsessään myös kanadalaisia piirteitä. He kokevat omaksuneensa rennon elämäntyylin, joka on muodostunut Kanadassa asuessa. Ikääntyneet kertovat elämän ja yleisen asenteen Kanadassa olevan vapaampaa ja epämuodollisempaa mitä suomalaisilla.

Ku on Torontos asunu, niin se ajattelutapa tulee tommoseks, laajemmaks jotenki. Ku jos ois menny raumalle ja sinne. Se ois niin pieni se piiri siellä. Ja Suomes jotenki vatvotaan jotain pientä yksityiskohtaa kun täällä ei edes kiinnitetä semmoseen huomioo. (Nainen, 74)

Mulla on tietynlainen rento tyyli, amerikkalainen tyyli. You are what you make yourself. (Mies, 80)

Mä oon nyt alkanu enemmän ja enemmän kanadalaistuun, must tuntuu ettei musta koskaa tuu täysin kanadalaista. (Nainen, 64)

Mitäs nyt niitä olis, mä en tiedä. Ehkä on helpompi ylläpitää small talkia. (Nainen, 74)

7.5 Yhteisöllisyys

Haastatteluissa nousi esiin suomalaisten yhteisöllisyys Kanadassa. Suomalaiset ovat Kanadassa asuessaan olleet läpi elämänsä tiiviissä yhteistyössä toistensa kanssa. Suomalaiset ovat perustaneet erilaisia seuroja ja ovat olleet tekemisissä toistensa kanssa. Haastateltavat toivat esille myös Suomikotiin liittyvää yhteisöllisyyden merkitystä hyvän ikääntymisen tukena. He kokevat saavansa Suomikodissa asuessaan kaikkia palveluita, joita tarvitsevat ikääntyessään.

Mä uskon että mua auto niinkun, meit tuli paljo sillo, että meitä oli niinku saman ikäsiä, ja me niinku, jollaki lailla meil oli semmosta yhteistä, me perustettiin semmonenki ku kalevalaseura, ja jokainen kerto

kokemuksistaan. Ja jos yhdellä oli pulaa jostaki ja se ei tiennyt sitä niin se neuvo toiselle. (Nainen, 85)

Ja sitte täällä oli niitä seuroja ja sitte uusiaki perustettiin. (Nainen, 74)

Se on tärkeää olla mukana jossain yhteisössä ja käydä kokouksissa tai jossain, jos on niinku kontakti-ihmisiä. Ja sitten niin, sitte saa tehdä näitä kaikkia vapaaehtoistöitä. (Nainen, 64)

8 SIIRTOLAISTEN KOKEMUSTEN TULKINNALLISET JA KULTTUURISET JÄSENNYKSET

Tässä luvussa jatkan analyysia aineiston ja tulosten pohjalta. Analyysin tarkoituksena on selittää ja tulkita aineistosta nousevia teemoja. Tarkastellessani lähtemisen motiiveja, haluan nostaa esille erilaisia lähtijöiden tyyppejä selkeyttämään lähtemisen syitä. Selvitän analyysissa kolmentyyppisten lähtijöiden ominaisuuksia. Tämän jälkeen pohdin sopeutumisen prosessia nelivaiheisena kaarena. Nelivaiheinen eteneminen on oma tulkintani haastateltavien vaiheista maahanmuuttovaiheesta ikääntymisen vaiheeseen asti. Sopeutumiseen on kuulunut tiettyjä jarruttavia sekä sopeutumista edistäviä tekijöitä. Ainoastaan yksi haastateltava koki, että sopeutumisessa ei ollut mitään ongelmia. Hän koki pohjalla olevan englanninkielen taidon ja ammatin kautta tulleen sosiaalisen asemansa auttaneen sopeutumisessa Kanadaan.

Haastateltavien identiteetti on muotoutunut sopeutumisen prosessin yhteydessä kanadansuomalaiseksi. Haastateltavat tuntevat olevansa suomalaisia, mutta ovat sopeutuneet Kanadan kansalaisiksi. Haastateltavat löytävät itsestään kummankin kulttuurin piirteitä. He ovat tyytyväisiä ja ylpeitä Kanadan kansalaisia, mutta samanlaisella ylpeydellä korostavat alkuperäistä taustaansa suomalaisena. Haastateltavat pohtivat kummankin kulttuurin ominaisuuksia löytäen niistä hyviä sekä huonoja piirteitä. He kokevat olevansa osa kumpaakin kulttuuria. Kanadalaisuuteen on totuttu, mutta suomalaisuuden korostaminen on säilynyt läpi elämän.

8.1 Lähtijätyypit

Tarkastelen aineiston pohjalta erilaisia Kanadaan lähtijöiden tyyppejä. Näitä on tunnistettavissa kolmenlaisia, joista käytän nimitystä velvollisuudentuntoiset, pakenijat ja seikkailijat. Lähtijätyypeissä on osaltaan myös päällekkäisyyksiä. Joku lähtijöistä on joutunut lähtemään pakon edessä ja lähdön taustalla on ollut myös velvollisuudentunne.

Velvollisuudentuntoinen

Velvollisuudentuntoiset lähtijät ajattelivat Suomesta lähtiessään omaa jälkikasvuun ja heidän tulevaisuuttaan. He ajattelivat voivansa tarjota lapsilleen paremman, turvallisemman ja taloudellisesti vakaamman elämän Kanadassa. Velvollisuudentuntoisilla oli taustalla tasavertaisesti työntäviä ja vetäviä tekijöitä ja heidän lähtemiseensä liittyi yleensä myös pakottavia syitä.

Se oli hurjaa aikaa, mä ajattelin että haluan tarjota lapsille varman tulevaisuuden. (Mies, 80)

Mutta mulla vaikutti nimenomaan lasten turvallisuus. (Mies, 80)

Mä lähdin sillä vakauksella taikka varauksella, että vaikka mä en itte onnistuiskaan niin lapset saa paremman ja näin justiinsa tapahtui. Ja vanhin tyttö sitte kyllä itteki ajatteli sitä, että kiitos isä että sä toit meidät tänne Kanadaan. (Mies, 81)

Pakenija

Pakenijatyypeillä oli pakottavia syitä lähteä Suomesta. He pakenivat taloudellisesti tai poliittisesti turvattomia oloja. Pakenemisen taustalla oli myös velvollisuudentunne viedä lapset pois huonoista oloista ja rakentaa heille parempi tulevaisuus Kanadassa. Pakenijoiden lähtemisen motiivit olivat vahvasti työntävät tekijät.

Oli pakko lähteä. Kun mulla oli sellanen pieni koneliike, mä myin sahatyökoneita ja sitten tuotin puutyökoneita Norjasta ja myin niitä edelleen Suomessa ja sit tuli semmonen pikku pulan poikanen. Niin Venäjä teki halavan tarjouksen puutavarasta Suomeen ja suomalaiset sitte lakkas ostamasta. No, koneet meni sitte tietysti pystysyöksyä alaspäin ja tuota, sitte ne verotti mua niin paljo että, täyty lähtee vaikken tykkäiskään. (Mies, 81)

Mä olin kommunistien kans huonois väleis. (Mies, 92)

Seikkailija

Seikkailijat lähtivät opettelemaan kielitaitoa ja halusivat kokea toisessa maassa asumisen. Heidän lähtemisensä perustui pääosin vetäviin tekijöihin, taustalla ei ollut aivan välttämätöntä pakkoa lähteä Suomesta.

No mä olin Skotlannissa ja se oli meren rannalla. Semmonen korkea, korkea maasto. Ja kun ne laineet oikeen löi siihen rannikkoon. Se oli korkea ranta, neljä viis metriä korkeut. Et se löi siihen oikeen niin minä ajattelin että noitten laineitten yli mennään kyllä vielä kattoon Kanadaa. Minä ihailin, ihailin sitä merta ja myrskyä ja niin sitten tuli lähdettyä. (Nainen, 96)

Mä oon aina halunnu merelle ja maasta maahan. Mä tykkään siitä, niinku mustalainen tykkää kiertää. (Mies, 91)

8.2 Sopeutumisen prosessi

Muuttaessaan Kanadaan haastateltavat ovat käyneet läpi sopeutumisen prosessia. Prosessi on jatkunut luultavasti koko elämän ajan ja siihen on kuulunut tiettyjä sopeutumista jarruttavia sekä edistäviä tekijöitä. Olen tarkastellut Talib & Lipposen viisivaiheista kulttuurillisen identiteetin kehittymisen mallia ja verrannut sitä haastateltavien sopeutumisen vaiheisiin. Kaikki haastateltavat ovat kokeneet alkuvaiheessa kulttuurishokin. Tämän jälkeen he eivät kuitenkaan tuoneet esille valtakulttuurin ihannointia ja siihen liittyvää omien tapojen tietoista muuttamista, kuten Talib & Lipposen mallissa. Ainoastaan yksi haastateltavista kertoi yrittäneensä muuttua kanadalaisten tapoihin heti. Talib & Lipposen malli täsmää haastateltavien itsetutkiskelun vaiheeseen, jossa henkilö pohtii oman alkuperäisen kulttuurin sekä valtakulttuurin hyviä ja huonoja puolia.

Analysoin aineiston pohjalta nelivaiheisen sopeutumisen prosessin mallin. Malli käsittää haastateltavien elämän sisällön Kanadaan muuttamisesta lähtien. Haastateltavat kokivat vaikeuksia aloittaessaan uutta elämää vieraassa maassa. Elämän rakentaminen alkoi usein alusta, kun etsittiin hyvää työpaikkaa ja omaa kotia. Uuden elämän päästessä alkuvaikeuksien jälkeen vauhtiin, haastateltavat ovat jossain vaiheessa sopeutumisen prosessia käyneet läpi itsetutkiskelun vaihetta. Tässä vaiheessa he ovat kuitenkin huomanneet elämän rakentamisen olevan jo niin pitkällä Kanadassa, että Suomeen palaaminen ei tuntunut enää vaihtoehdolta.

8.2.1 Shokki

Haastateltavat kokivat Kanadaan muuttamisen alkuvaiheen olleen raskasta ja vaikeaa aikaa. Yksi haastateltavista vertaa uuteen maahan asettumista putoamiseen

toiselle planeetalle. Vaikeuksia alkusopeutumisessa koettiin muun muassa kieli-
muurin ja työsaannin hankaluuden vuoksi. Englannin kielen osaamattomuutta
korostettiin merkittävänä osana jarruttamassa sopeutumista.

No kieli oli suuri asia. Ja sitten, mitä mä nyt sanoisin, no tietysti raha.
Ei ollu sillä tavalla eikä ollu Suomessakaa. Työsaantivaikeus oli silloin
ihan alussa aika vaikeeta mun miehelle. (Nainen, 82)

Mä menin sinne sisälle ja siel oli mies tiskin takana ja kysy mult jotain,
mä en osannu yhtää englantia, en yhtää sanaa. Ja sillo mä huomasin
kuinka tyhmästi ihminen voi tosiaan lähtee. (Nainen, 85)

Olihan se, sehän oli hirvee, se on niinku suuri muutos ku tulee Suo-
mesta. Siellä kaikki kaupungit on pieniä. (Nainen, 64)

Mutta se oli kauhea toteamus loppujen lopuks. Ajattelet että lähdet
vieraaseen maahan etkä osaa, etkä ymmärrä yhtää mitä ihmiset sa-
noo. Että vasta silloin niinkun huomaa sen. (Nainen, 85)

8.2.2 Elämä alkaa

Seuraava sopeutumisen vaihe koettiin helpottavana ja sopeutumista edistävänä
vaiheena. Haastateltavat saivat elämästä kiinni muun muassa työpaikkojen löyty-
misen kautta. Monet kokivat oman asunnon tai talon hankkimisen olleen myös
merkittävä sopeutumista edistävä tekijä. Edistävänä tekijänä koetaan myös suo-
malaisten yhteisöllisyys ja siihen turvautuminen.

Ku tuli vakituinen työpaikka ja siihen oli jo sitten taas tottunu, että kyllä
minä jatkan tätä olemista. Ensin oli tietysti aina vähän niinku vaikum-
paa, mutta mulla on semmonen luonto, että nyt näin ja toisten paree.
(Nainen, 82)

Ja sitte ku päästiin jaloille niin tuota sitte me ostettiin talo ja sillä lailla
se alko sitte. (Mies, 81)

Kyllä me sitte aika hyvin päästiin elämän alkuun, mun mies on leipuri-
konditori, me sitte saatiin mun serkulta oma bisnes. (Nainen, 85)

8.2.3 Itsetutkiskelu

Kolmannessa vaiheessa jotkut haastateltavista kokivat välillä epäröinninkin tuntei-
ta. He pohtivat muuttuneita oloja Suomessa ja kyseenalaistivat omaa päätöstään

Kanadaan muuttamisesta. Joku oli jopa muuttanut Suomeen takaisin, mutta oli kuitenkin päättänyt palata Kanadaan. Pohdinnan ja epäröinnin vaihe vahvisti suomalaisten päätöstä jäädä Kanadaan pysyvästi.

Siirtolaiset uskoivat Suomeen palaamisen aiheuttavan samanlaisen sopeutumisprosessin kuin Kanadaan muuttaessa. Suurin osa haastateltavista on säilyttänyt kuitenkin vahvan siteen Suomeen. Monet ovat vierailleet Suomessa useasti Kanadaan muuttamisen jälkeen.

Tarkotus oli muuttaa kokonaan, mutta kyllä me tuota, täytyy tunnustaa että mentiin sitte välillä, oliko se kolmen vai neljän vuoden perästä muutettiin takasi Suomee. Kato sä ymmärrät, ainaki siihen aikaan oli niinku eri planeetalle pudonnu. Mutta sitte me oltiin niin kauan oltu jo täällä, että se oli taas niinku eri planeetalle ku mentiin Suomeen. Kolmen päivän perästä mä sanoin mun miehelle ku käveltiin Aurajoen rannalla, must tuntuu että me lähetään takasi. Hän sano, niin hänestäki. Ja sit me alettiin heti hommaamaan takas tuloa. Kaikki tavarat myytiin ja kotimme ku lähdettiin täältä. Ja sit ku tultiin takasi niin alusta taas alkaa. No nyt me on pysytty. (Nainen, 82)

Musta tuntuu, että jos mä muuttasin takasi Suomeen, nii siinä oli varmasti vaikeampi sopeutua ku mitä oli tänne aikoinaan. (Nainen, 64)

Kakstoista vuotta me oltiin oltu täällä sitte, pojat oli pieniä. Meil oli sen verran rahaa et me päästiin käymään Suomes, me lähettiin sitte koko perhe ja silloin mulle selvis sitte että mejän koti on Kanadassa. Että se tavallaan niinku se ikävä jäi sinne Suomeen. Ei meille sitte tullu sitä, me tultiin takasi ja ruvettiin rakentaan kesämökkiä ja elämä rupes menemään sitte ja mäki olin sitte työssä ja niin meillä oli enemmän. Ja pojat koulus niin ja sitte ku he rupes oppimaan englantia ja oppivat. (Nainen, 85)

Sitte ku mä menin ensimmäisen kerran Suomeen käymään, yhdeksäntoista vuoden jälkeen, sitte oli toinen shokki se. (Mies, 81)

8.2.4 Aika on näyttänyt

Kanadaan jäämisen päätöksen vahvistuttua suomalaiset nauttivat ikääntymisestä Kanadassa. Ikääntyneet ovat tyytyväisiä Suomikodissa asumiseen, sillä he haluavat asua suomalaisessa yhteisössä ja ovat ylpeitä suomalaisuudestaan. Haastateltavat siirtävät suomalaisuuden merkitystä myös jälkipolville jolloin lasten ja lastenlasten ja näiden suomalaisuuteen suhtautumisen merkitys korostuvat.

Mä en halua, nou. Se ei olis mun, mun lapset on täällä ja mä olen aina aatellu että mä jään tänne sitte ku mää, ja mä sanon vielä mun miehelle, kun me viimesen kerran käytiin kakstuhatta että jos mulle jotain sattuu niin tuhkaat ja tuot mun takasi Kanadaan. (Nainen, 85)

Mä muistan aina ku me lähettiin pois sieltä, en mä muista oliko se ensimmäinen, toinen vai kolmas kerta. Mutta mun sisko sano mulle, että ekkö sä koskaa aattele että ois kiva tulla takas ja.. mä sanon että kuule en mä enää, en enää. Että se on niinku minä ottasin nyt minun lapselt juuret pois. He on syntyny täällä ja he on kasvanu täällä, tää on heidän kotimaa. (Nainen, 85)

Ja kun mä katton omaa elämää, niin kaikki päätökset mitkä mä tein nimenomaan tänne muuttamisen suhteen, oli oikein. Aika on näyttäny. (Nainen, 74)

No lapset puhuu, niinku tytöt puhuu erittäin hyvin (suomea). Mutta pojat on ollu aina, niinku nuorin poika etenkin, hän on tuolla lentokentällä työssä. Ja kun hän sitte sanoo, että haluais kaksoiskansalaisuuden, niin mä sanon, että kuinka sä voit kansalaisuuden kun sä et osaa suomee. Hän nous ylös ja sano, että kyllä minä osaan suomee, hän oli heti että kyllä hän sen verran osaa. (Nainen, 85)

8.3 Sopeutumisen ongelmat ja voimavarat

Kuviosta 2 käyvät ilmi aineistosta nousseet yleisimmät sopeutumista jarruttavat ja edistävät tekijät. Yhteisöllisyys voidaan nähdä sekä jarruttavana, että edistävänä tekijänä. Ajan viettäminen saman kulttuurin edustajien kanssa teki Kanadaan sopeutumisesta helpompaa. Suomenkielisten kanssa keskustelu ei kuitenkaan edistänyt kielitaidon karttumista, mikä osaltaan oli sopeutumista jarruttava tekijä. Kielitaidottomuus vaikeutti myös työnsaantia, mikä vaikeutti sopeutumista.

Suurin osa haastateltavista lähti Kanadaan perheen kanssa, mitä voidaan pitää sopeutumista tukevana tekijänä. Myös oman kodin hankkiminen auttoi sopeutumisessa.

Jarruttavat tekijät	Edistävät tekijät
kielitaidottomuus	perhe
työn löytämisen vaikeus	yhteisöllisyys
yhteisöllisyys	asenne
	oma koti

Kuvio 2. Sopeutumiseen vaikuttaneet tekijät

Haastateltavat kokevat oman sopeutuvan (ja ehkä tietynlaisen rohkean) luonteensa vahvana sopeutumista edistävänä tekijänä. Sopeutuvaisena luonteenpiirteenä pidetään positiivista ajattelua ja oman kansan perinteenä tulevaa luonteenpiirrettä, kuten karjalaisuutta. Haastateltavat muistelevat ensivaikeuksia tietynlaisella ylpeydellä ja kokevat alkuvaiheen kokemukset selviytymisprosessina, joka on antanut heille itsevarmuutta elämään.

No minähän sopeudun kato joka paikkaan. (Mies, 92)

Se on varmaan siinä kun mun mieheni on aina ollu semmonen että kaikki on, jos mä sanon et siel sataa, niin hän sanoo aina et kyl siellä kohta aurinko paistaa. (Nainen, 82)

Karjalaisena sä sopeudut hyvin helposti, mä uskosin et se on karjalaisuus ku se on semmonen luonne. (Nainen, 74)

Mä oon ollu vissiin aika lailla semmonen sopeutuvainen. (Nainen, 87)

8.4 Kanadansuomalainen identiteetti

Haastateltavien ulkosuomalaisuus on jatkunut rikkautena läpi elämän. He korostavat kykyä liikkua kahden eri kulttuurin välissä ja pystyvät poimimaan kulttuureista

omaa identiteettiään tukevia asioita. Vaikkakin usean haastateltavan perheet ovat kanadalaistuneet, eivät haastateltavat tuoneet esille, että Suomeen liittyvät kulttuuriperinteet jäisivät vähälle huomiolle. Kulttuuriperinteiden vaalimisessa myös Suomikoti koettiin mahdollistajana.

Haastateltavat löytävät kummastakin kulttuurista hyviä ja huonoja puolia. He ovat tyytyväisiä ja ylpeitä suomalaisesta rehellisyydestä ja luotettavuudesta. Suomalainen tarkoittaa mitä sanoo ja pitää lupauksensa. Toisaalta suomalaisuudesta löydetään huonojakin puolia kuten kateus ja itsekkyyks.

Jos Suomessa joku ihminen kutsuu sun kotiinsa kylään, nii se tarkoittaa että siinä ei oo mitää mahdollisuuttakaa ettet sä menis, koska jos sä oot luvannu, sun on pakko mennä. (Nainen, 64)

No en tiedä, jollaki tavalla, jollaki tavalla ainakin missä mä kuljeskelin ja olin, niin laittoin, no miksi se pitää olla suomalaine. Sano, että no ku suomalaiset, niihin voi luottaa. Että ne tekee mitä ne lupaa ja sitte ne on täsmällisiä ja noin. Että se oli, se oli suomalaisten hyvä puoli. (Nainen, 96)

Ehkä se on se asia mikä tulee aina vastaan on se, että siis suomalainen on niin rehellinen. Ja tuota, siis jos joku kysyy mult jotain, niin mä vastaan sille ihmiselle niinku asia on. (Nainen, 74)

Ja mä uskon, et suomalaisena on vaikeempaa niin päin tottua, että muualta maalta tulee Suomeen. Kun mä uskon että niin suomalaiset, me ollaan vähä semmossii, ollaanko me niin itsekkäitä tai en mä tiää. Kateellisia me kyllä ollaan. Ja siitä meis on kyllä kumma. Toisenmaalainen, sanotaan italialainen, jos se pärjää hyvin ja toinen naapuri joka iloitsee. Suomalainen ei osaa, se on kateellinen, se meillä on paha. (Nainen, 85)

Haastateltavat ovat tyytyväisiä siitä, että ovat omaksuneet kanadalaisen rennon ja avoimen elämäntyylin. Heidän mielestään Kanadassa kaikki ihmiset saavat tasapuolisesti saman mahdollisuuden hyvään elämään. Haastateltavat kokevat mahdollisuuksien olevan Suomessa rajoitetummat ja tiukemmat.

Mä aina katson niinku Kanadaa, et tää on niinku siis mun the most ideal place koko maailmassa. Että tänne tulee ympäri maailmaa ihmisiä ja kuinka hyvin ne kaikki pääsee sopeutuun tähän maahan ja pääsee niinku elämän alkuun täällä. Mä niinku oon onnellinen et mä oon tullu

Kanadaan ja mul on ollu tilaisuus nähdä siis tämmönen maa, jossa todella niinku kaikki on mahdollista. (Nainen, 64)

Ja mä koen sen edelleenkin, niinku täällä, Suomessa niin siel pistetään jotenki aitoja ihmisil hirveän paljo enemmän. Sanotaan, et sä voi sitä tehdä etkä sitä, siinä vaaditaan ihan erilainen ihminen ja määrätynlainen. Täällä voi kuka tahansa tehdä mitä tahansa, ku vaan tarpeeks paljo haluaa. (Nainen, 64)

Nääkin on vissiin kai suurin osa näistä mikkä täällä asuu niin neki on semmosia löysempiä ja et vähä vapaampia. (Mies, 81)

Ku täällä taasen niin.. ensistäänkin kun ihmiset kysyy sulta että how are you niin se ei tarkota ollenkaa että sun pitäis sanoo niille miten sä voit, vaan sun pitää vaan sanoo fine. se on yks asia mikä mua aina vaivaa. (Nainen, 64)

Se tietenki se tuommonen avoimuus ja ystävällisyys, niin se on tullu sit täällä. (Nainen, 64)

Ja minun mielest tääl oli kaikki niinku vapaampaa ja semmonen että sitte kun tuli siihen vaiheeseen, että sen kun juttelee vaan. (Mies, 81)

No on se kanadalaisista sitte että on semmonen, sopeutuvaisempi kaikkii asioihin ettei ota niin kauheen tärkkeesti. (Nainen, 82)

Olen selvittänyt kuvioon 3 aineistosta nousevia kulttuurien ominaisuuksia.

	Hyviä ominaisuuksia	Huonoja ominaisuuksia
Suomalaisuus	Rehellisyys Sopeutuvaisuus Luotettavuus Täsmällisyys	Kateus Itsekkyys Jäykkyys
Kanadalaisuus	Avoimuus Rentous Ystävällisyys Suvaitsevaisuus Sopeutuvaisuus	Pinnallisuus Välinpitämättömyys

Kuvio 3. Kulttuurien luonteen ominaisuuksia

8.5 Kielitaito

Koska suurimmalla osalla haastateltavista ei ollut kielitaitoa Kanadaan mennessä, kielimuuri tuotti ongelmia. Kielitaidon puute oli ehkä yksi syy suomalaisten seuraan hakeutumiseen. Suomalaisten kanssa vietetty aika jarrutti englannin kielen oppimista, toisaalta yhteisöllisyys koetaan voimavarana.

Haastateltavat kokevat oppineensa sellaisen kielitaidon, jolla tulevat toimeen päivittäisessä elämässä. Useat kokevat kirjoittamisen taidon suullista taitoa heikomaksi.

Mä oon kirjottanu aika paljo suomalaisia artikkeleita, että kirjallinenki suomen kielen taito säilyy. Mutta siis sen huomaa, että kun ei harrasta niin se häviää. (Nainen, 64)

Olin mä kaks ja puol vuotta lukenu englantia, mutta en mä sillä pystyny paljon mitään. Tietysti vähitellen sitte se kielitaito kertyi. (Nainen, 74)

Et ei se oo mitää helppoo ku sun pitää ensiks oppia kieli et sä pystyt niinku selviämään sillä.(Nainen, 64)

Suomikodin merkitystä korostetaan hyvän ikääntymisen tukena. Haastateltavat kokevat pystyvänsä ilmaisemaan itseään parhaiten suomenkielellä.

Mulla välillä on suomen kieli ollu paljo huonompi, se on kuitenkin se kieli jolla mä pystyn itseeni kaikkein parhaiten ilmaisemaan. (Nainen, 64)

No Suomikodilla on aivan helppoo ku saa puhuu suomme. En mä kyl haluis kieliseen vanhainkotiin mennä, en. (Nainen, 85)

Ja suomen kieli, no minä melkeen menetin englannin sitte tuolla kirjolla. Se oli sitte suomenkielistä koko aika. Ei tarvitse kaivata. Ja täällä on sitte, muuta kuulekkaan ku suomea. (Mies, 81)

Suomalaisten yhteisöllisyys on osaltaan jarruttanut englanninkielen oppimista. Melkein kaikki haastateltavat kokevat englanninkielentaidon jääneen perustaidoksi, jolla pärjää päivittäisessä elämässä. Erityisesti kirjoittamisen taito on heikompa kuin suullinen.

Kyllähän mulla tota noin niin semmonen käytännön kieli niin sitte tietysti, mutta se oli niin hassuu ku tämä leipomo, ku meillä oli, niin se oli suomalainen leipomo niin suomalaisethan sitä eniten käytti ja puhui suomee. (Nainen, 85)

Ei mitään. Eikä oo vieläkkää. (kielitaito) (Mies, 92)

Varsinki ikääntyessä se opittu kieli häviää, ja sitte on voinu käydä niin, että ei oo, vaikkei osaa kunnolla englantia niin ettei oo huolehtinu suomen kielestään niin suomen kieliki on jääny ikään kuin lyhyeks. Ei osaa enää suomee eikä englantia, puhuu molempia ihan täysin sekasin, ei ymmärrä ku toinen suomalainen joka on täällä kauan asunu. (Nainen, 64)

Suomalaiset siirtolaiset eivät ole koskaan oppineet kunnolla englanninkieltä eikä heillä ollut mahdollisuutta opiskella englantia. Haastateltavat käyttivät erilaisia arkipäivän apukeinoja kielitaidon oppimiseen kuten sanomalehdet, kirjat ja elokuvat. Jotkut kävivät hetken aikaa kielikursseilla, mutta luopuivat kursseilla käymisestä.

No me ei kumpikaan osattu englantia, että se piti oppia oikeen niin mä kävin, joka päivä täällä oli ennen semmosia elokuvia kun oli koko päivän. Ne ei ollu kauheen pitkiä, mut ne oli semmosia, niin mä kävin että englantia koitin sillä lailla. Ja sitte tilattiin sanomalehti ja sillä lailla sitä opeteltiin. En minä vieläkkään kirjoittamisessa ole erikoisemmin mikään. (Nainen, 85)

Joo mutta suomenkieltä me pidettiin niinku yllä sillä lailla, että joka ilta meillä oli semmonen rule, et ruokapöydäs ei käytetty englantia. Se oli vaan suomea. Ja X puhuu tänä päivänäki vielä suomea. Joo, että kyllä se oli hyvä asia. (Nainen, 85)

Mutta alku oli aika vaikkeeta siinä mielessä ja mä kävin päivätoissä. Ja kaiken huippu, nyt kuulet kuinka ihminen on alee, kun mä kuule alotin aina englanninkielen koulun, kurssit. Ne oli aina illalla ja mä kävin päivätoissä. Se oli raskasta hommaa, seittemän taalaa sai päivässä kun siivos iiison korkeen talon kokonaan. Se oli kauheeta. Se oli kaks kertaa viikossa kahtena iltana se kielikoulu, niin mä kävin kuule neljä kertaa sitä joulun asti, sitte mä en enää jaksanu. Se mitä mä opin niin mä opin kaikki ennen jouluu. Ja sit mä en enää jaksanu mennä. (Nainen, 82)

Joku neuvo et älä lue mitää suomalaisia kirjoja. Ainoa mitä mä luin oli vapaa sana. (Nainen, 85)

Vaikka mä ymmärtäs mä luin katso sanakirjan kans ja valitut palat, joku sano mulle että se on yks vaikeimpia, mutta lue sitä. (Nainen, 85)

Mun täytyy sanoa, että en mä koskaa täydellisesti oppinu englantia, mutta että mä oon pärjänny. Itteni kun omat asiani pystyn hoitaan. (Nainen, 74)

8.6 Ikääntyminen

Haastateltavat kokevat Kanadassa ikääntymisen olevan turvattua ja onnellista. Suomikodissa asuminen tukee hyvää ikääntymistä ja kaikki tarvittavat palvelut ovat saatavilla. Kielelliset vaikeudet heijastuvat ikääntyneen suomalaisen elämään Torontossa. Suomikodissa on kuitenkin mahdollisuus puhua omaa alkuperäistä äidinkieltä ja saada suomenkielistä palvelua.

Haastateltavat ovat säilyttäneet suhteensa suomalaisuuteen ja suomalaista kulttuuria vaalitaan ikäännyttäessä. Kanadassa ja Suomikodissa on saatavilla suomalaisuuteen liitettäviä asioita, jonka haastateltavat kokevat tärkeänä asiana. He tuovat esille, että suomalaisuus on osa heidän identiteettiään. Suomalaisuuden mieltäminen osaksi omaa itseyyttä on osa hyvään ikääntymiseen liittyvää sopeutumisprosessia.

Haastateltavat vertailevat ja pohtivat vanhuskuvia sekä vanhustenhuoltoa Kanadassa ja Suomessa sekä tätä kautta etsivät omaa identiteettiään tukevia tekijöitä. He tuovat esille, että Kanadassa vanheneminen on lähempänä sitä omaa itseä eli heidän identiteettiään.

Ikääntyvä ihminen ei halua enää elämässään suuria muutoksia, kuten Suomeen takaisin muuttaminen. Ikääntyvän koti on siellä missä hänen perheensä ja läheisensä ovat. Omat lapset ja lapsenlapset ovat ikääntyvälle tärkeimpiä asioita elämässä. Ikääntyneet haastateltavat ovat tyytyväisiä elämäänsä ja ratkaisu Kanadaan muuttamisesta tuntuu olevan oikea.

Mitä mä olen lukenu noista nyt lehdistä ja noista paluumuuttajista ja ei ollu mittää sellasia oikeen hyviä uutisia. Mä uskon et me ollaan vähä eri asemas jos sanotaan nyt et me muutettaas täältä näin viidenkymmenenviiden vuoden perästä. Ymmärrän sen ihan hyvin, että siel vois olla joku ihminen sanoa että mitä te nyt tänne tulitte takasi. Mut se on ihan luonnollista. Meidän nimittäin, meidän vanhempi poika kuoli neljänkymmenenyhden vanhana että hän on haudattu tähän tonne missä

asuttiin ennen ja mä sanoin että mä haluan tulla sinne samaan. (Nainen, 85)

Kaikki tämä health care niin ei se ole mikään niin et mä tykkään että en mä tiedä minkälainen suomes on. Mut kyl mä tykkään et kyl tääl yhtä hyvä health care on kun Suomessakin. (Nainen, 96)

Voi ja ei kai mul oo tääl mitää hätää ku terveyttä on vaan. Lääkäri on alakerrassa, hammaslääkäri on alakerrassa, apteekki on alakerrassa. (Nainen, 74)

On täytyny olla tyytyväinen. Kai se tyytyväisyyttä on koska ei siis millään tavalla siinä mielessä, ainoa minkä mä kadun etten mä koskaan saanu sitä oppiarvo mistään, se jäi kaivamaan mua. (Nainen, 74)

No ihan hyvähän täällä, etenki suomikodilla. (Mies, 81)

Siinä on yks asia mun kohdalla ku lapset on täällä. Monet kyllä menee ja en mä sitä sano, monet voi olla ihan tyytyväisiä, onnellisiaki, mutta jos ei niillä oo lapsia. Sitte alkaa se kauhee ramppaaminen tänne. Ja sitten, kun on päässy Suomikodille niin mihin täältä lähtis ja lapset on ympärillä, eeeei tulis mieleenkään, käymään on kiva mennä. (Nainen, 85)

Ku mä oon jo 82, niin ihminen kaipaa semmost omaa rauhhaa, että mennä ja tulla ja tehdä sillon ku itte haluaa ja Suomikodissa se wörkkii. (Nainen, 82)

Yks asia minkä mä oon Suomessa käydessäni huomannu on se, että vanhemmat ihmiset on hirveen tyytymättömiä siellä vaik siel on niin ku kauheen hyvin. Jos ei ne mitää muut valita niin ne valittaa ettei siellä oo lunta tai sitte ne valittaa että niil ei oo enää mitään paikkana minne matkustaa, ne on niin paljon matkustanu. (Nainen, 64)

Koska minä en tiedä mitä se on Suomessa niin minä en osaa paljoa jutellakkaan. Että mitä minä oon nähny ja kuullu toisten puhuvan, niin moni ovat menneet ja tulleet takasi. (Nainen, 96)

Mä olen kasvanu Kanadaan siinä mieles, että mä tykkään että tää maa oli vieras maa mulle ihan. Ja sanotaan nyt näin meille eläkepäivinä tämä maa on aika hyvin ottanu huolen meidän vanhuudesta. Sanotaan että niin me on ite kyllä yritetty, enkä mä tarkota sitä niinku että monet, koskaan säästäneet koskaan, aatella et mul on vanhuudenpäivä ja mä tarvitsen sen rahan. Me ollaan taas oltu vähän eri mieltä siinä et me on aina tykätty et meillä täytys olla se, että me voidaan itte ottaa huoli ittestämme. (Nainen, 85)

9 POHDINTA

Ikääntyvät Suomikodissa asuvat haastateltavat ovat tyytyväisiä elämäänsä Kanadassa ja elämän varrella päätös Kanadaan jäämisestä on syntynyt lähes itsestään. Kanadassa on perhe, lapset ja muu sosiaalinen verkosto. Suomeen muuttaminen ei ole tuntunut enää vaihtoehdolta sopeutumisprosessin edetessä.

Suomikoti ja sen kautta saatu yhteisöllisyys ovat ikääntyvälle kanadansuomalaiselle mielekkäitä vaihtoehtoja. Haastateltavat eivät ole koskaan oppineet täysin englanninkieltä ja kokevat pystyvänsä ilmaisemaan itseään paremmin suomen kielellä. Puhuttuun suomen kieleen on tullut kuitenkin vivahteita englannista. Tietyistä sanoista on tullut sekoitus kumpaakin kieltä tai suomen kielellä puhuttaessa käytetään välillä myös täysin englanninkielisiä sanoja. Suomikodissa on mahdollisuus elää yhteisöllistä elämää muiden ikääntyvien suomalaisten kanssa. Suomikodin läheisyydessä on saatavilla kaikki ikääntyvän ihmisen tarvitsemat palvelut kuten pankki, apteekki ja lääkäri. Suomikoti on merkittävä tuki ikääntyvän siirtolaisen elämässä.

Siirtolaisten sopeutumisprosessi on ollut suurimmaksi osaksi melko samankaltainen tutkimusjoukon keskuudessa. Kulttuurillisen shokin vaihe on lähes ennalta arvattavissa kenen tahansa ihmisen kohdalla vieraaseen maahan mennessä. Erityisesti kielellisiä ongelmia korostettiin alkuvaikeuksien yhteydessä. Kielellisen vaikeudet korostuvat toisaalta myös ikäännyttäessä. Yhteisöllisyys ja perheen tuki ovat olleet sopeutumisen apuna.

Itsetutkiskelun vaihe on luultavasti normaalia ihmisen elämään kuuluvaa omien valintojen tekemisen pohtimista. Jokainen ihminen tekee elämässään valintoja ja niitä pohditaan elämän aikana. Valinnat voivat olla pakon sanelemia tai omia päätöksiä. Tutkimuksen perusteella ikääntyvät elävät onnellisina vanhuutta Kanadassa tietoisina omista suomalaisista juuristaan.

9.1 Tutkimuksen hyödyllisyys ja kehittämisideat

Ikääntyvillä siirtolaisilla on erilaisia tarpeita kuin alkuperäisessä kotimaassaan vanhenevalla ihmisellä. Suomikoti tarjoaa hyvän ympäristön ikääntyvälle kanadan-suomalaiselle. Tutkimukseni osoittaa, että ikääntyvät siirtolaiset tarvitsevat ympäristön, jossa he pystyvät kommunikoimaan alkuperäisellä äidinkielellään. Ympäristön on tuettava myös heidän kulttuurillisia tapojaan ja tottumuksiaan.

Suomikodin toimintaa olisi hyvä kehittää siten, että sinne saataisiin enemmän suomalaisia vanhustyön ammattilaisia työntekijöiksi. Kansainvälistä yhteistyötä vahvistamalla voitaisiin mahdollistaa Suomikodin kehittämistoimintaa. Lisätutkimusten avulla voidaan selvittää erilaisia keinoja Suomikotien kehittämiseksi. Lisätutkimukset voivat herättää myös enemmän yhteiskunnallista mielenkiintoa.

Jatkotutkimusten kohteena olisi tärkeää tarkastella dementoituvan siirtolaisen elämää. Dementoituminen tuo monenlaisia haasteita ja muutoksia, jotka on otettava huomioon ihmisen kokonaisvaltaisessa hoidossa. Dementoituvan ikääntyneen suuria haasteita ovat kommunikointi ja kohtaaminen. Suomikodissa asuva dementoitunut tarvitsee jokapäiväiseksi tueksi toisen suomenkielisen henkilön.

9.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tekemisen tärkeimpinä eettisinä periaatteina korostetaan informointiin perustuvaa suostumusta, luottamuksellisuutta, seurauksia ja yksityisyyttä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20).

Otin yhteyttä Suomikodin johtajaan ja sain luvan tehdä tutkimusta Suomikodissa. Kirjoitin kirjeen Suomikotiin ja pyysin asukkaita haastateltaviksi opinnäytetyöhöni. Selvitin kirjeessä opinnäytetyöni aihetta ja haastattelun teon eettisyyteen liittyviä asioita. Olen pitänyt salassa sellaiset tiedot, joista haastateltavien henkilöllisyys tulisi esiin.

Laitoin siteerauksiin esille henkilön sukupuolen ja iän. Tämä ei mielestäni paljasta henkilöllisyyttä. Suomikodissa on paljon asukkaita, joista haastattelin vain osaa. Tein haastattelut itsenäisesti sopimalla ne vain kyseisen henkilön kanssa. Kirjoitin siteeraukset täsmällisesti henkilöiden kertoman mukaan.

LÄHTEET

- Auranen, E. 2002. Canadalaiseksi ja onnelliseksi. Suomalainen siirtolaisuus Kanadaan 1945 – 1965. Pro gradu tutkielma.
- Ekman, S-L. 2005. Maahanmuuttajavanhukset – haaste vanhustyölle. Vanhustyö 1 (2005). 18-20.
- Frisk, O. & Tulkki, H. 2004. Kulttuuriavain. Helsinki: Otava.
- Hall, K. 2008. The challenges of retiring abroad: A case of older british migrants. Regions. The voice of the membership 271 (2008).
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki : Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S, Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hoffren, H. 2000. Suomalaiset ranskassa. [WWW-dokumentti]. Viitattu 21.02.2009. Saatavissa : <http://www.ulkosuomalainen.com/artikkelit/0008/siirtolaisuustutkimus/index.html>
- Kankaanpää, S. (2006). Much more than a passport. Markers of Finnish national identity in Australia. Siirtolaisuus – Migration 4 (2006), 26.
- Kero, R. 1996. Suureen länteen: siirtolaisuus Suomesta Yhdysvaltoihin ja Kanadaan. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 1. Turku. Siirtolaisuusinstituutti.
- Kero, R. 1997. Suomalaisina Pohjois-Amerikassa: siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 2. Turku. Siirtolaisuusinstituutti.
- Korkiasaari, J. 1989. Suomalaiset maailmalla. Turku. Siirtolaisuusinstituutti.
- Korkiasaari, J. 2005. Finnish North Americans today by statistics. Siirtolaisuus – Migration. 4 (2005), 19-21.
- Lehtinen, S. & Rainio, T. 2001. Sydän sinivalkoinen: Ikääntyvien suomalaisten siirtolaiskokemuksia Kanadassa. Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusyksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö.
- Leinonen, J. 2003. Avioelämää Amerikan mantereella. Pohjois-Amerikassa aviointuneiden suomalaisnaisten sopeutumisesta. Siirtolaisuus – Migration. 1 (2003), 3-13.
- Levä, M. 2008. Webreports 33. Ruotsinsuomalaisten suomalaisen identiteetin ulottuvuudet 2000-luvun alussa. Siirtolaisuusinstituutti. [WWW- dokumentti]. Viitattu 8.2.2009. Saatavissa: <http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports33.pdf>

- Nordic Council of Ministers. 2000. Scandinavian roots, American Lives. Scandinavian emigration to North America. Trelleborg. Nordic Council of Ministers.
- Peltoniemi, T. 1985. Kohti parempaa maailmaa: suomalaisten ihannesiirtokunnat 1700-luvulta nykypäivään. Helsinki: Otava.
- Suomalaisen kirjallisuuden seura. 1984. Terveisiä Ruusa-tädiltä. Kanadan suomalaisten ensimmäinen sukupolvi. Tampere: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Sintonen, T. Adaptation of Finnish immigrants to Canada in the 1920's and 1930's.
- Talib, M-T. & Lipponen, P. 2008. Kuka minä olen? Monikulttuuristen nuorten identiteettipuhetta. Suomen kasvatustieteellinen seura.
- The Finnish Utopian Emigration site. [WWW-dokumentti]. Viitattu 16.02.2009. Saatavissa: http://www.sosiomedia.fi/utopia/suomi_etusivu.htm
- The Finnish Utopian Emigration site. [WWW-dokumentti]. Viitattu 16.02.2009. Saatavissa: http://www.sosiomedia.fi/utopia/suomi_artikkeli.htm
- Tommola, E. 1988. Uuden maan rakentajat. New Yorkin suomalaisten tarina. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Virtanen, K., Pilli, A. & Kostianen, A. 1986. Suomen siirtolaisuuden historia III. Turku: Turun yliopisto.
- Österlund-Pöttsch, S. 2003. American plus. Etnisk identitet hos finlandssvenska ättlingar i Nordamerika. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun runko

Taustatiedot:

ikä, siviilisääty (nyt ja aiemmin), koulutus, ammatti, mistä päin Suomea on lähtenyt

Päätös lähteä Kanadaan:

Milloin olette lähteneet Suomesta Kanadaan? Kenen kanssa lähditte?

Millaiset syyt johtivat lähtemiseen?

Miten kauan Teillä oli aikomuksena olla Kanadassa?

Kanadaan sopeutuminen:

Miten olette sopeutuneet Kanadaan?

Millaiset tekijät ovat auttaneet Kanadaan sopeutumisessa?

Millaiset tekijät ovat mahdollisesti jarruttaneet sopeutumista Kanadassa asumiseen?

Millaiseksi koette sosiaalisen elämänne Kanadassa? Onko Teillä perhettä, ystäviä ja/tai muita verkostoja ja yhteisöjä?

Identiteetti:

Millaisten asioiden koette tukevan/korostavan suomalaisuutta Kanadassa asuessanne?

Onko Teillä piirteitä, jotka koette itsessänne kanadalaisiksi?

Koetteko olevanne suomalainen vai kanadalainen?

Mitä ikääntymisen on merkinnyt kansalliselle identiteetillenne? (Selvitä identiteetti-käsitettä)

Päätös jäädä Kanadaan/ikäntymisen Kanadassa:

Mitkä tekijät Kanadassa houkuttelivat jäämään sinne?

Mitkä tekijät ja asiat Suomessa vahvistivat päätöstänne jäädä Kanadaan?

Missä vaiheessa päätös Kanadaan jäämisestä varmistui mielessänne?

Miten koette vanhenemisen Kanadassa? Millaisia ajatuksia teille tulee siitä mieleen? Mitkä seikat tuntuvat helpoilta, mitkä vaikeilta?

Millaisena näette ikääntyvien ihmisten aseman Kanadassa Suomeen verrattuna?

Oletteko tyytyväinen päätökseenne jäädä asumaan Kanadaan?

Liite 2. Tutkimuspyyntökirje Toronton Suomi-kotiin

(Seamkin leima)

Seinäjoki 20.1.2009

Arvoisat Toronton Suomi-kodin asukkaat

Olen 28vuotias geronomiopiskelija Seinäjoelta. Geronomi-koulutus on vanhustyön koulutusohjelma ammattikorkeakoulussa. Geronomit ovat vanhustyön ammattilaisia ja työllistyvät erilaisiin iäkkäiden toimintakykyä ja hyvinvointia edistäviin sekä ylläpitäviin tehtäviin.

Suoritin opintoihini kuuluvan työharjoittelun Toronton Suomi-kodissa keväällä 2008. Kiinnostuin suomalaisten siirtolaisuudesta Kanadaan sekä siitä, miksi suomalaiset ovat jääneet asumaan Kanadaan. Olen ollut yhteydessä Juha Mynttiseen ja hän antoi luvan tehdä Suomi-kodissa opintoihini kuuluvaa opinnäytetyötä. Tutkimuksessani haluan selvittää, miksi suomalaiset siirtolaiset ovat päättäneet jäädä pysyvästi Kanadaan.

Pyydän Teitä Suomi-kodin asukkaita osallistumaan tutkimukseeni. Suoritan opinnäytetyön aineiston keruun haastattelemalla noin kymmentä asukasta. Toivoisin, että tutkimuksestani kiinnostuneet ottaisivat yhteyttä toimistoon Heli Adamsiin. Häneltä saa lisätietoa tutkimuksesta sekä ohjeita haastatteluun ilmoittautumisesta. Jos ilmoittautujia on yli kymmenen, valitsen haastateltavat arvонnan avulla.

Tutkimusta varten antamanne tiedot säilytän ehdottoman luottamuksellisina. Tutkimukseen osallistuvien haastateltavien henkilöllisyys salataan koko tutkimuksen ajan. Toivon Teidän suhtautuvan myönteisesti tutkimuspyyntööni sekä saavani vapaaehtoisia haastateltavia tutkimuksen teon onnistumisen kannalta. Tulen suorittamaan haastattelut Suomi-kodissa maaliskuun aikana ja otan haastateltaviin yhteyttä tarkemmasta ajankohdasta.

Ystävällisin terveisin

Hanna Suorsa